

ადგილობრივი გარემოსდაცვითი სამოქმედო პროგრამა

LEAP Local Environment Action Program

თერჯოლის მუნიციპალიტეტი

Terjola Municipality

2010

თბილისი - თერჯოლა

TBILISI - TERJOLA

**„აგრო-ბიზნეს კონსალტინგი“
„ევროპული ალტერნატივა“
თერჯოლის მუნიციპალიტეტი**

**“Agro-Business Consulting”
“European Alternative”
Terjola Municipality**

საქართველოს კონსტიტუცია განსაზღვრავს ქვეყნის ყველა მოქალაქის უფლებას ცხოვრობდეს ჯანმრთელობისათვის უვნებელ გარემოში, სარგებლობდეს ბუნებრივი და კულტურული სიმდიდრით და ამავე დროს, აკისრებს ვალდებულებას დაიცვას იგი. (მუხლი 37)

The Constitution of Georgia states: Everyone shall have the right to live in healthy environment and benefit from natural and cultural surroundings. Everyone shall be obliged to care for natural and cultural environment. (Article 37)

წინასიტყვაობა	6
გარემოს დაცვის სამოქმედო გეგმის მიზანი	6
გარემოს დაცვის სამოქმედო გეგმის მთავარი ამოცანები	6
ეკოლოგიური პრობლემები თერჯოლაში	8
გარემოს დაცვის პრიორიტეტები	10
სტრატეგიული მიზნები	10
სტრატეგიული პროგრამა – სუფთა ზედაპირული წყლები	12
სტრატეგიული პროგრამა – მოსახლეობის ხარისხიანი სასმელი წყლით უზრუნველყოფა	16
სტრატეგიული პროგრამა – სუფთა ჰაერი	20
სტრატეგიული პროგრამა – მწვანე ქალაქი	24
სტრატეგიული პროგრამა – გარემოს მინიმალური დაბინძურება	26
სტრატეგიული პროგრამა – მაღალეკოლოგიური თვითშეგნება	30
სტრატეგიული პროგრამა – არასამთავრობო სექტორში გარემოსდაცვითი ეკოლოგიური სტრუქტურის ჩამოყალიბება	30
საინფორმაციო მხარდაჭერა	32
სასარგებლო ლიტერატურა	32
ინტერნეტ ბმულები	34
საკონტაქტო ინფორმაცია	34
დანართი ცხრილები	36

Contents

Preface	7
The purpose of the Local Environment Protection Action Program	7
Main tasks of the Local Environment Protection Action Program	7
Ecological problems of Terjola	9
Environment protection priorities	11
Strategic objectives	11
Strategic program – Clean river	13
Strategic program – Providing population with high quality drinking water	17
Strategic program – Clean air	21
Strategic program – Green Town	25
Strategic program – Zero Waste	27
Strategic program – High-ecological self-consciousness	31
Strategic program – Establishing an environmental and ecological protection structure in NGO sector	31
Information support	33
Useful literature	33
Internet sources	35
Contact information	35
Appendix - Tables	37

გარემოსდაცვითი საკითხებისადმი ყურადღების მიპყრობა და ამ სფეროში დაგროვილი პრობლემების წინა პლანზე წამოწევა პროგრესულად მოაზროვნე საზოგადოების მოთხოვნა და ერთ-ერთი მთავარი დაკვეთაა.

აღსანიშნავია, რომ გარემოსდაცვითი საკითხებისადმი უყურადღებობას პირდაპირი გავლენა შეუძლია მოახდინოს როგორც დღევანდელი საზოგადოების ჯანმრთელობაზე, ასევე მომავალი თაობების ყოფაზე, რამეთუ გარემოსადმი დღეს გამოჩენილი დაუდევრობა ნეგატიური გამოძახილით მომდევნო ათწლეულებში შეგვახსენებს თავს.

გარემოსდაცვის სფეროში საქართველო შეუერთდა საერთაშორისო კონვენციებს, ამიტომ გარემოს დაცვაზე ზრუნვა არა მარტო ხელისუფლების, არამედ საზოგადოების მუდმივ საფიქრალსაც უნდა წარმოადგენდეს. ამისათვის საჭიროა, რომ „რიოს კონვენციის“ და „ორჰუსი“-ს კონვენციის საკვანძო საკითხები კარგად იცოდეს ქართულმა საზოგადოებამ. ვიზრუნოთ „დღის წესრიგი-XX“-ს ცხოვრებაში გატარებაზე და ასევე მივანოდოთ საზოგადოებას ინფორმაცია ძირითადი გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების შესახებ.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტისათვის შექმნილი ადგილობრივი გარემოსდაცვითი სამოქმედო პროგრამა, რომელშიც გათვალისწინებულია საზოგადოების მრავალფეროვანი წარმომადგენლების ძირითადი მიზნები და იდეები, თავისი შინაარსით არის მომავლისათვის განსახორციელებელი სამოქმედო პროექტი.

იმედი მაქვს, აღნიშნული პროგრამა ყოველთვის იქნება გათვალისწინებული ადგილობრივი მმართველობის ორგანოების მიერ თავისი საქმიანობაში, რითაც ხელი შეეწყობა მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლებას და მოქალაქეთა მონაწილეობას გარემოს დაცვაში.

გვინდა მადლობა გამოვხატოთ „აგრო-ბიზნეს კონსალტინგი“-ს მიმართ და ვისურვოთ უფრო მჭიდრო თანამშრომლობა და სხვადასხვა პროექტების ერთობლივი განხორციელება.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგებელი მიხეილ კვატაია

მადლობის სიტყვა

კავშირი „აგრო-ბიზნეს კონსალტინგი“ სარგებლობს შემთხვევით და თერჯოლის გარემოსდაცვითი სამოქმედო პროგრამის შექმნაში მონაწილეობის და თანამშრომლობისთვის მადლობას უხდის ადგილობრივ ხელისუფლების, სახელმწიფო სამსახურის, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და მასმედიის წარმომადგენლებს.

ადგილობრივი გარემოსდაცვითი სამოქმედო გეგმის შემუშავებაში აქტიური მონაწილეობისა და თანადგომისათვის მადლობას მოვასხენებთ თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგებელს, ბატონ **მიხეილ კვატაიას**; თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგებელის მოადგილეს, ბატონ **ზვიად ბაზაძეს**, ს.ს.ი.პ „სატყეო სააგენტო“-ს ადმინისტრაციული დეპარტამენტის უფროსს ბატონ თეიმურაზ **ქოჩიაშვილს**, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს დასავლეთ ცენტრარული რეგიონალური სამმართველოს უფროსს ბატონ **თემურ კეკულაძეს**, ამავე სამმართველოს უფროსს სპეციალისტს ბატონ **მინდია ქარქაშაძეს**, თერჯოლის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს წევრებს ბატონ **გივი ჩუბინიძეს**, ქალბატონ **სოფო სიუკაევას**, თერჯოლის მუნიციპალიტეტის საკრებულოსა და გამგეობის სპეციალისტებს - ბატონებს **ავთანდილ კირკიტაძეს**, **იმედა რობაქიძეს**, **გიორგი გაბრიჭიძეს** და **გივი კუპატაძეს**, არასამთავრობო ორგანიზაცია „აისი-საქართველო“-სა და „თერჯოლის სამოქალაქო კულტურის ცენტრის“ წარმომადგენლებს.

მადლობას მოვასხენებთ მასმედიის წარმომადგენლებს საინფორმაციო მხარდაჭერისათვის. გვსურს განსაკუთრებული მადლობა ვუთხრათ გაზეთ „თერჯოლის“ რედაქციას.

„აგრო-ბიზნეს კონსალტინგი“

Increased attention towards the environmental problems and emphasizing on the actions of their solving is the request and order of the progressive society. It should be mentioned that lack of attention towards the environmental issues can influence directly the present health condition of the society and determine the future generation living conditions. It is obvious that the negligence towards the environment today, will crop up negatively in future decades.

Georgia joined the international environmental conventions. The environment protection should be not only the state concern but the society as well. It is necessary the Georgian society know about the key issues of Aarhus and Rio Conventions. We should try to implement the "Inventory XXI" main principles in life and inform the society about the main environmental decisions.

The Local Environmental Protection Program is elaborated for Terjola Municipality, where the main goals and ideas of the society are considered. The program is the guideline for the future project implementation.

We hope, the Program will be considered by the Local Authorities and developed in their activities that in turn will support the population living conditions level increasing and participating of citizens in environment protection.

Therefore, we extend the great appreciation to "Agro-Business Consulting" for effective partnership and assistance. We wish to have the close cooperation and mutual implementation of different projects.

The Head of Terjola Municipality Administration
Michael Kvataia

Letter of Appreciation

Union "Agro-Business Consulting" likes to extend the gratitude to local Governmental, non-governmental and mass media organizations for the assistance and collaboration in creating and preparation of the "Chiatura Environment Protection Action Program".

We extend our honest appreciation to **Mr. Michael Kvitaia**, Head of Terjola Municipality Administration; to **Mr. Zviad Bazadze**, the Deputy of Head of Terjola Municipality Administration; to **Mr. Temur Kochiashvili**, the Head of Administrative Department of "Wood Agency"; to **Mr. Temur Kepuladze**, the Head of Western Georgia Central Regional Department of the Ministry of Environment Protection and Natural Resources; to **Mr. Mindia Karkashadze**, the Chief Specialist of the above mentioned department; to **Mr. Givi Chubinidze**, **Ms. Sopho Siukaeva**, the specialists of Terjola Municipality Board; to **Mr. Avtandil Kirkitadze**, **Mr. Imeda Robaqidze**, **Mr. Giorgi Gabrichidze** and **Mr. Givi Kumatadze**, the specialists of Terjola Municipality Board; to the representatives of non-governmental organization "AISI-Georgia" and "Terjola Civil Cultural Center".

We highly appreciate the mass media representatives for informational support and say special thanks to the newspaper "Terjola" editorial staff.

"Agro-Business Consulting"

წინასიტყვაობა

თერჯოლის გარემოსდაცვითი სამოქმედო პროგრამა ეფუძნება ზოგადად აღიარებულ გარემოსდაცვით პრიორიტეტულ მიმართულებას, როგორცაა: ჰაერის დაცვა, წყლის დაცვა, ბიომრავალფეროვნების დაცვა, ნიადაგის დაცვა და ნარჩენების მართვა.

გარემოს დაცვის სამოქმედო პროგრამის მიზანია სამოქალაქო საზოგადოების და ადგილობრივი თვითმმართველობის აქტიური ჩართვა ადგილობრივი გარემოს დაცვის სამოქმედო გეგმის შემუშავებაში და შესაბამისი გადანყვეტილებების მიღებაში; პერსპექტიული ღონისძიებების და მათი განხორციელების დაგეგმარება; გარემოს დაცვის მიმართულებით ინვესტირებისთვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნა და მოსახლეობაში გარემოსდაცვითი თვითშეგნების გაზრდა და ინფორმაციის მიწოდება.

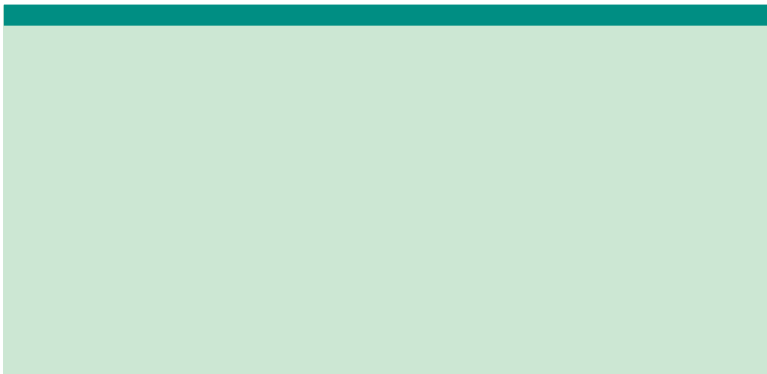
გარემოს დაცვის სამოქმედო პროგრამა გულისხმობს რიგი ამოცანების განხორციელებას, როგორცაა: მოსახლეობის პირადი და საზოგადოებრივი ინიციატივების გააქტიურება; გარემოს დაცვის საკითხებში საინფორმაციო კამპანიის ჩატარება; არსებული გარემოსდაცვითი პრობლემების ანალიზი, განსაზღვრა და გადაჭრის გზების პოვნა; ადგილობრივი გარემოს დაცვის სამოქმედო პროგრამის განვითარება; გარემოს დაცვის პროექტის შემუშავება და ინვესტიციების მოზიდვა; ადგილობრივი გარემოს დაცვის სამოქმედო პროგრამის ღონისძიებების განხორციელება.

გარემოს დაცვის სამოქმედო გეგმის მიზანი:

- სამოქალაქო საზოგადოების აქტიური მონაწილეობა ადგილობრივი გარემოს დაცვის სამოქმედო გეგმის შემუშავებასა და შესაბამისი გადანყვეტილებების მიღებაში;
- გარემოს დაცვის სფეროში ღონისძიებათა პერსპექტიული დაგეგმარებისა და რეალიზაციის პროცესის დაგეგმარება;
- გარემოს დაცვის მიმართულებით საინვესტიციოდ მიმზიდველი გარემოსათვის საფუძვლის მომზადება;
- მოსახლეობის გარემოს დაცვის ცნობიერების ამაღლება და ინფორმირებულობა.

გარემოს დაცვის სამოქმედო გეგმის მთავარი ამოცანები:

- მოქალაქეთა პირადი და საზოგადოებრივი ინიციატივების გააქტიურება;
- გარემოსდაცვითი საინფორმაციო კამპანია;
- გარემოსდაცვითი გადანყვეტილებების მიღებაში საზოგადოების მონაწილეობის იდეის პოპულარიზაცია;
- არსებული გარემოსდაცვითი პრობლემების ანალიზი და განსაზღვრა, მათი გადანყვეტის გზების დადგენა;
- ადგილობრივი გარემოსდაცვითი სამოქმედო გეგმის შემუშავება;
- გარემოსდაცვითი ღონისძიებების შემუშავება და ინვესტიციების მოზიდვა;
- ადგილობრივი გარემოსდაცვითი სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული ღონისძიებების განხორციელება.

Preface

Terjola Local Environment Action Program (LEAP) is based on general principles of environment protection directions, such as: air protection, water protection, biodiversity protection, soil protection and waste management.

The purpose of the environment protection action program is civil society active involvement in the process of local environment action program elaboration and in decision making. LEAP also aims at working out perspective activities and planning the solutions of their implementation; also at creating suitable atmosphere for investments towards environment protection direction and increasing environmental awareness in the population and information delivery.

LEAP comprises the realization of certain tasks, namely: activating population private and social initiatives; carrying out information campaign regarding the environment protection issues; analyzing existing problems in environment, their definition and finding the ways out; LEAP development; working out the environment protection project and attracting investments; LEAP activity implementation.

The purpose of the Local Environment Protection Action Program

- Civil society active participation in local environment protection action plan elaboration and in making relevant decisions;
- Planning the perspective arrangement of environment protection activities and realization process;
- Preparing background of attractive environment for investment attraction;
- Increasing the environment protection awareness of population and information delivery.

Main tasks of Local Environment Protection Action Plan

- Citizen private and society initiative activation;
- Environmental protection information campaign;
- Society participation idea popularization in environmental protection decision making;
- Existing environmental protection problem analysis, their definition and finding ways of their decision;
- Local environment protection action plan development;
- Environment protection activity elaboration and investment attraction;
- Local environmental protection action plan activity implementation.

ეკოლოგიური პრობლემები თერჯოლაში

თერჯოლის მუნიციპალიტეტი მდებარეობს დასავლეთ საქართველოში კოლხეთის დაბლობის აღმოსავლეთ ნაწილში, ის ორი რელიეფური ზონისგან შედგება: მთიანი ნაწილი (800მ-დე ზღვის დონიდან) და დაბლობი. მისი ფართობი 356,24 კვადრატულ კილომეტრს შეადგენს. ტერიტორიის 20% დაფარულია ტყით.

თერჯოლაში სუბტროპიკული ნოტიო ჰავაა, რის გამოც ზამთარი ზომიერად ცივი, ხოლო ზაფხული ცხელია.

მუნიციპალიტეტში შედის ერთი ქალაქი და 45 სოფელი, რომლებიც გაერთიანებულია თვითმმართველობის 19 ტერიტორიულ ერთეულში, რომელშიც ცხოვრობს 45 567 ადამიანი. ქალაქი თერჯოლა თბილისიდან დაშორებულია 210 კმ-ით, ქუთაისიდან 28 კმ-ით. ყველაზე ახლომდებარე რკინიგზის სადგური ზესტაფონია, რომელიც მუნიციპალიტეტის ცენტრიდან 18 კილომეტრის დაშორებით მდებარეობს. უახლოესი აეროპორტი კოპიტნარია. ქალაქ თერჯოლიდან აღნიშნულ აეროპორტამდე მანძილი 45 კმ-ს შეადგენს. თერჯოლიდან 110 კილომეტრის დაშორებით კი ფოთის საზღვაო პორტი მდებარეობს.

თერჯოლას დასავლეთით ესაზღვრება ქ. ქუთაისი, სამხრეთ-აღმოსავლეთით ზესტაფონის, ჩრდილოეთით ტყიბულის, ჩრდილო-აღმოსავლეთით ჭიათურის, სამხრეთით ბაღდათის მუნიციპალიტეტები.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ჩამოედინება 7 მდინარე (ყვირილა, ჩოლაბური, ძუსა, ძევრულა, ჩხარა, ჭიშურა და წყალწითელა) საერთო სიგრძით 51,5კმ. დასადგენია მდინარეების დებეტი, ადიდების სიხშირე, ნაპირსამაგრი ნაგებობების მდგომარეობა და პოტენციური საფრთხე მოსახლეობისა და სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებისათვის.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არის ცემენტის წარმოებისათვის საჭირო რესურსები, აგრეთვე ფოსფორის, მარმარილოს, გრანიტის, გიშრის და ეკლარის ქვის კარიერები, აღნიშნული რესურსები დეტალურად არ არის დათვლილი, უცნობია მათი სიმძლავრეები. მათი შესაძლო ექსპლოატაცია გამოიწვევს მუნიციპალიტეტის სამრეწველო პოტენციალის მკვეთრ ზრდას.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მდებარეობს კირქვის, მარმარილოს, ქვიშის, მანგანუმის, სკონგოლიტის, კაჟის, ცარცის, ბაზალტის, ცემენტის, თიხის, გიშრის საბადოები.

-ის მილსადენში თერჯოლის მუნიციპალიტეტში სოფელ ღვანკითის, სოფელ რუფოთისა და ქალაქ თერჯოლის ტერიტორიებს კვეთს. მილსადენის გავლის შედეგად სოფელ ღვანკითში სამოსახლოდ გამოყოფილი აუთვისებელი ტერიტორიები დასასახლებლად უვარგისი გახდა.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე გადის თბილისი-სენაკი-ლესელიძის ავტომაგისტრალი, რომლის არსებული გადატვირთული მოძრაობა იწვევს ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებას, ავტომობილების ძრავებიდან გამონაბოლქვი აირებით.

სერიოზულ პრობლემებს ქმნის საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვების და გატანის საკითხი. ნარჩენები იყრება მდინარეებში და არხებში, რაც იწვევს ზედაპირული წყლების დაბინძურების ხარისხის ზრდას, რაც თავის მხრივ დაკავშირებულია სასმელი წყლების ხარისხის გაუარესებასთან.

მძიმე სურათს ვხვდებით ქალაქის მოხმარებული წყლების შეკრებისა და გასუფთავების სფეროში. ამჟამად თერჯოლის საკანალიზაციო სისტემაში მილსადენების დაზიანებების გამო არ ხდება ყველა ნახმარი წყლების შეგროვება. რის შედეგადაც ნახმარი წყლები ჩაედინება მდინარე ჩხარაში ყოველგვარი გაწმენდის გარეშე. მას ემატება სანიაღვრე არხების წყალიც, რომელიც ასევე შეკრებისა და გაწმენდის გარეშე ჩაედინება მდინარეში. ყველაზე დიდი პრობლემა ისაა, რომ (საკანალიზაციო გაყვანილობის შეკეთება კიდევ რომ მოხდეს) არ არსებობს საკანალიზაციო სისტემის გამწმენდი ნაგებობა.

სერიოზულ მიდგომას მოითხოვს მოსახლეობის საკმარისი რაოდენობით ჯანსაღი სასმელი წყლით მომარაგება. საჭიროა ჰაერის დაბინძურებისაგან დაცვა და მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მწვანე საფარის გაუმჯობესება.

გარემოსდაცვითი მდგომარეობის გაუმჯობესების საქმეში უდიდესი როლის შესრულება შეუძლია საზოგადოების ეკოლოგიური აღზრდისა და ჩართულობის ხარისხის გაუმჯობესებას, რისთვისაც

Ecological Problems in Terjola

Terjola Municipality is located in the eastern part of Kolkheti lowlands of the west of Georgia. It consists of two landscape zones: highlands (up to 800 m from the sea level) and lowlands. Terjola covers the territory of 356.24 km² 20 % of the territory is covered with forests.

Winters are moderately cold, while summers are hot as there is subtropical damp climate in Terjola. A city and 45 villages are located in the municipalities which are united in 19 territorial entities. The population of the municipality is 45 567. The city Terjola is in the distance of 210 km from Tbilisi, 28 km from Kutaisi. The nearest railway station is in Zestaponi, which is in the distance of 18 km from the municipality center. The nearest airport is in Kopotnari, which is 45 km far from Terjola. In the distance of 110 km there is located Poti seaport.

From the West Terjola borders the city Kutaisi, from the South-West Zestaponi, from the North-Tkibuli, from the North-West and South-Bagdadi Municipality.

On the territory of Terjola Municipality there are seven rivers (Kvirila, Cholaburi, Dzusa, Dzevrula, Chkhara, Chishura and Tskhaltsitela) of the total length of 51, 5 km. It is important to establish a debit of the rivers, frequency of water rises, the condition of coast-protecting structures and potential threats for the population and agricultural lands.

On the municipality territory there are the necessary resources of cement, phosphorus, marble, granite, agate and quarries. The number and capacity of above mentioned resources are not completely studied. The exploitation of the resources will increase sharply the industrial potential of the municipality. On the municipality territory there are also limestone, sand, manganese, flint, chalk, basalt, cement and clay deposits.

In Terjola Municipality BP pipe-line crosses the village Gvankiti, Rupoti and the part of Terjola city. The unsettled territories in the village Gvankiti allocated for habitation became unfit for settlement. Tbilisi-Senaki-Leselidze highway is located in Terjola municipality where the increased air pollution is observed caused by heavy traffic.

The serious problems occur with domestic waste collection and carrying. The garbage is usually thrown to the rivers and channels that causes increase the level of pollution of surface waters that in turn is connected with drinking water quality deterioration.

There is a dramatic situation in the city consumed waters collection and cleaning processes. At present the collection of consumed waters is not implemented due to damaged sewage system. As a result the dirty consumed waters flow into the river Chkhara. Additionally, the part from water sewage system which is also unclean and is not collected, flows into the river. The greatest problem is that in case of fixing the sewage system, cleaning system does not exist.

The provision of necessary quantity of harmless water to population is subject of great concern. Another important issue is air protection and improvement of green area.

The society ecological education and involvement in environmental problems have the great function. For that reason the local administration, non-governmental sector and population should be more active. The attraction of investments and concrete activities should be implemented in real life.

ადგილობრივი ადმინისტრაცია, არასამთავრობო სექტორი და მოსახლეობა მეტად უნდა გააქტიურდეს. საჭიროა ინვესტიციების მოზიდვა და კონკრეტული ღონისძიებების, ფართო აუდიტორიასთან განხილვის შემდეგ ცხოვრებაში განხორციელება.

ზემოთ აღნიშნული საკითხების გადაჭრა საჭიროებს გრძელვადიანი ღონისძიებების დაგეგმარებასა და ზუსტად განხორციელებას, რაც შესაძლებელია მხოლოდ ადგილობრივი გარემოსდაცვითი სამოქმედო პროგრამით.

ა.გ.ს.პ. ითვალისწინებს გარემოს დაცვის სფეროში კონკრეტულ ღონისძიებათა დაგეგმარებას და მათ განხორციელებას, რომლის მიზნებია:

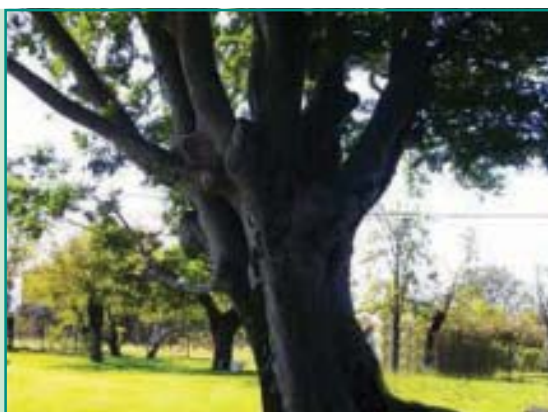
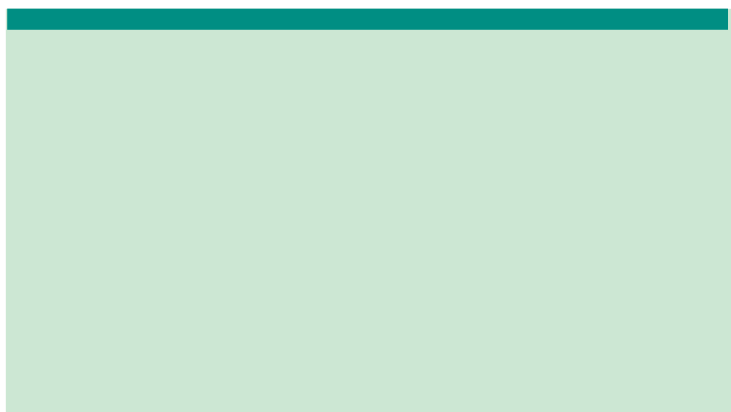
- ადგილობრივ დონეზე გარემოს დაცვის საკითხებში მოსახლეობის ჩართულობის გაუმჯობესება და გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში ახალგაზრდების მონაწილეობა;
- არსებული გარემოსდაცვის პრობლემების იდენტიფიცირება და ანალიზი;
- პრიორიტეტების განსაზღვრა;
- პრობლემების გადაჭრის გზებისა და მეთოდების დაზუსტება;
- არსებული რესურსების მობილიზება;
- ფინანსური წყაროების მოზიდვა.

გარემოს დაცვის პრიორიტეტები:

- სუფთა ზედაპირული წყლები;
- სუფთა სასმელი წყალი;
- სუფთა ატმოსფერული ჰაერი;
- მწვანე ქალაქი;
- ქალაქი ნაგვის გარეშე;
- მაღალი გარემოსდაცვითი ცნობიერების დანერგვა;
- გარემოსდაცვითი მიმართულების არასამთავრობო სექტორის ჩამოყალიბება.

სტრატეგიული მიზნები:

- მდინარე ჩხარასა და ჩოლაბურის გარემოს მავნე ზემოქმედების შემცირება
- მუნიციპალიტეტის მოსახლეობაში საკმარისი ჯანსაღი სასმელი წყლით უზრუნველყოფა;
- ჰაერის დაბინძურებისაგან დაცვა და მინიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მწვანე საფარის აღდგენა გაუმჯობესება;
- მუნიციპალიტეტში სამრეწველო და საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მართვის ეფექტური სისტემის შექმნა;
- მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება და საზოგადოებრივი გარემოსდაცვითი სექტორის შექმნა.

The solving of above mentioned problems need long-term activities planning and accurate implementation, which is achievable only by Local Environmental Action Program.

LEAP comprises the concrete activities planning and implementation, the main objectives of which are:

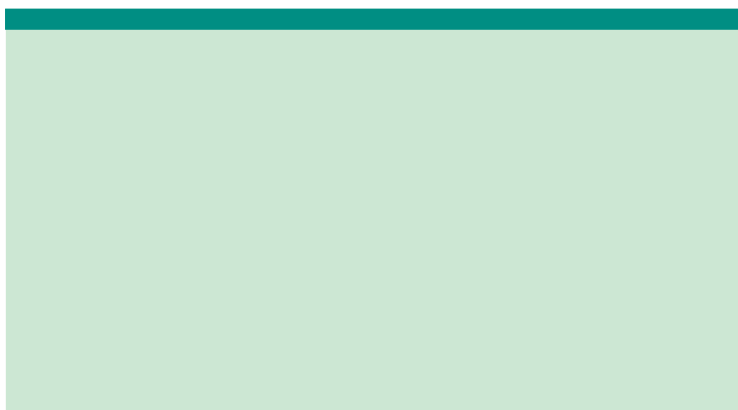
- Supporting the public involvement in environmental decision-making process on the local level;
- Identifying and analyzing existing environmental problems;
- Determinining priorities;
- Working out the methods and measures of problems solving;
- Mobilizing the existing sources;
- Attracting financially supporting sources.

Environment Protection Priorities

- Protection of surface waters
- Clean drinking water
- Atmosphere air protection
- Green Town
- Zero Waste
- High-ecological self-consciousness
- Establishing an environmental and ecological protection structure in NGO sector

Strategic Objectives

- Harmful influence reduction on the river Chkhara;
- Providing the municipality population with high quality drinking water;
- Healthy air for the municipality population and restoring green cover in the town neighboring areas;
- Establishing effective waste management system in the municipality;
- Municipality population high environment protection awareness rising and environment protection NGO sector establishment.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ერთ-ერთ უმთავრეს გარემოს დაცვით პრობლემას ზედაპირული წყლების დაბინძურება წარმოადგენს. მოსახლეობა წყლის რესურსებს იყენებს საყოფაცხოვრებო და სამეურნეო დანიშნულებით, შესაბამისად, წყლების დაბინძურების წყაროებიც მოსახლეობის საყოფაცხოვრებო და სამეურნეო საქმიანობასთანაა დაკავშირებული.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტში წყლის დაბინძურების ძირითადი წყაროებია:

- კომუნალური კანალიზაცია;
- საწარმოო და სამედიცინო დანესებულებების ჩამდინარე წყლები;
- მდინარეში ჩამავალი საყოფაცხოვრებო ნარჩენები;
- სასოფლო-სამეურნეო ფართობებიდან და ნაგავსაყრელებიდან მდინარეში ჩამავალი მავნე ნივთიერებები;

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე, მხოლოდ ქალაქ თერჯოლის ნაწილშია გაყვანილი კანალიზაციის ქსელი, თუმცა მისი ამჟამინდელი მდგომარეობა მეტად სავალალოა, ფაქტიურად მწყობრიდანაა გამოსული მთელი სისტემა, საკანალიზაციო სისტემის არარსებობის გამო ხშირია ისეთი ფაქტებიც, როცა ფეკალური წყლების პირდაპირ მდინარეში ჩაშვება ხდება, რასაც სავალალო შედეგები მოაქვს. კერძოდ, კანალიზაციის სისტემის გაუმართავობა (ქალაქის ტერიტორიაზე) და უმრავლეს შემთხვევაში მისი არარსებობა, მუნიციპალიტეტში არსებული ზედაპირული წყლების ბაქტერიოლოგიურ დაბინძურებას იწვევს.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიაზე, ზედაპირული წყლების დაბინძურების ერთ-ერთ მთავარ წყაროს მოსახლეობის მიერ თვითნებურად მოწყობილი სტიქიური ნაგავსაყრელები წარმოადგენენ. ასეთი ნაგავსაყრელების უმრავლესობა განლაგებულია უშუალოდ მდინარეების ნაპირებზე. ხშირია საწარმოო ნარჩენების განთავსება ასეთ სტიქიურ ნაგავსაყრელებზე, საიდანაც საბოლოო ჯამში დაბინძურებული ნივთიერებები ჩამდინარე წყლების მეშვეობით ხვდებიან მდინარეებში. ამ მხრივ განსაკუთრებულ საფრთხეს წარმოადგენს წყალშემკრები აუზების მიმდებარე ტერიტორიის დაბინძურება, რადგან სასმელი წყლის დაბინძურების საფრთხე ამ წყალშემკრები აუზების მიმდებარე ტერიტორიის დაბინძურებასთან უშუალოდაა დაკავშირებული. პრობლემას ის ფაქტიც ართულებს, რომ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არ არსებობს წყლის გამწმენდი ნაგებობა, რომელიც უზრუნველყოფდა ჩამდინარე წყლების განმწმენდას.

თერჯოლის მდინარეების გარკვეული ნაწილი წყალუხვია, ხშირად ხდება მათი ადიდება, გამომდინარე იქედან, რომ თერჯოლაში ჩამომავალი მდინარეების ნაპირები არ არის გამაგრებული სპეციალური ნაპირსამაგრებით, გაბიონებით, ხშირია მდინარეთა გადმოსვლა კალაპოტიდან, რის შედეგადაც ზარალდება მოსახლეობა.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე თითქმის არ არსებობს სანიაღვრე სისტემა, აღნიშნული სისტემის არარსებობა წყლის დაბინძურების ერთ-ერთი ხელისშემწყობი ფაქტორია, აქედან გამომდინარე, აუცილებელია ახალი სანიაღვრე არხების მშენებლობა მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიაზე.

პროექტის ძირითადი მიზანი:

- თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული მდინარეების (ზედაპირული წყლების) დაბინძურების ხარისხის ბუნებრივ დონემდე დაყვანა.
- თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული საავტომობილო გზების დაცვა ეროზიისაგან.

Strategic program – Clean River

One of the important environmental problems in Chiatura Municipality is the pollution of surface waters. The population utilizes water resources for domestic and industrial needs, consequently the sources of water pollution are connected with domestic and industrial activities.

The main sources of water pollution in Terjola Municipality are:

- Communal sewage system;
- The waters from industrial and medical premises;
- The domestic wastes flowing into the rivers;
- The hazardous substances flowing into the river from agricultural sites and dumps.

In the territory of Terjola Municipality the sewage system is set up only in the part of Terjola and its condition is rather poor. Actually the whole system is damaged, due to inexistence of sewage system the facts of fecal masses flow into the river that causes serious problems. Namely, the damaged sewage system (on the city territory) and often, the inexistence of it, cause the bacterial pollution of surface waters.

On the whole territory of Terjola Municipality the cause of surface waters pollution are spontaneous dumps where the population collect the garbage. The majority of them are situated on the river coast. Sometimes industrial waste is placed there and hazardous materials also flow to the river. The most dangerous is pollution of water collector neighboring territories where the threat of drinking water increases. In addition, there is a problem of inexistence of cleaning equipment in the municipality territory to provide cleaning of sewage waters.

In Terjola Municipality there are some high-water rivers and sometimes there are rising. The river coasts in Terjola are not diked with special constrictions, and rivers often are overflow and harm the population.

There is not a water sewage system almost in whole territory of Terjola Municipality. The inexistence of which causes the water pollution. Therefore, it is necessary to build new sewage channels and cleaning constructions.

Objectives and Tasks

The program overall objectives

- Reduction of water pollution level in the rivers (surface waters) of Terjola Municipality;
- Protection of Terjola Municipality high-ways from the erosion.

პროექტის ამოცანები:

- საკანალიზაციო ქსელის გამართვა;
- სანიაღვრე ქსელის სრულყოფა;

რეალიზაციის მექანიზმი:

პროექტით განსაზღვრული მიზნების მისაღწევად და ამოცანების გადასაჭრელად აუცილებელია შემდეგი პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმა:

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული მდინარეების (ზედაპირული წყლების) დაბინძურების ხარისხის ბუნებრივ დონემდე დაყვანისათვის აუცილებელია:

- საკანალიზაციო ქსელის რეკონსტრუქცია — მშენებლობა;
- ქვების დახურვა;
- ასინიზაციის მანქანების შეძენა;
- ჩამდინარე წყლების გაწმენდის უზრუნველყოფა;
- ახალი გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა;
- სამედიცინო დაწესებულებებისა და სანარმოებისაგან გამოყენებული წყლების საკანალიზაციო ქსელში გაწმენდის გარეშე ჩაშვების აღკვეთა;
- გამწმენდი ტექნიკის შეძენა;
- ნაგავსაყრელების აღკვეთა თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიაზე;
- მდინარეთა ნაპირსამაგრი სამუშაოების ჩატარება;
- მოსახლეობის რეგულარული ინფორმირება მდინარეთა დაბინძურების უარყოფითი შედეგების შესახებ.

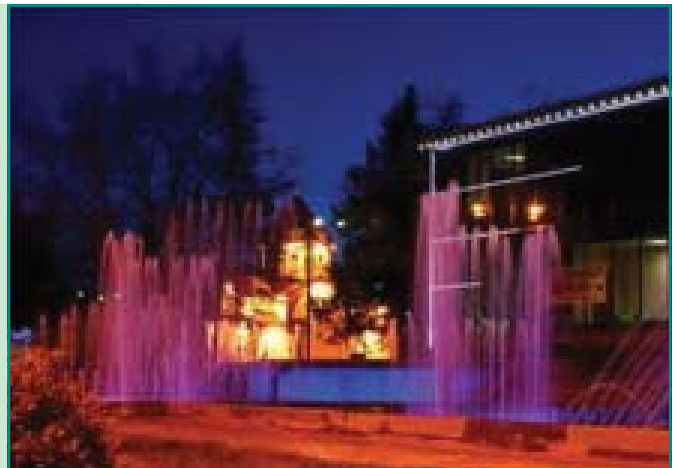
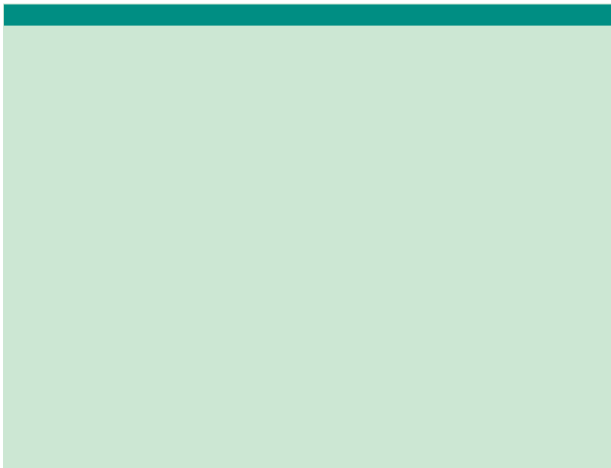
თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული საავტომობილო გზების ეროზიისაგან დასაცავად საჭიროა:

- ნიაღვრის მიმღები სასულებების აღდგენა;
- ახალი სანიაღვრე არხების მშენებლობა.

მოსალოდნელი შედეგები:

პროგრამით გათვალისწინებული ღონისძიებების რეალიზაცია შესაძლებელს გახდის:

- გაუმჯობესდეს ზედაპირული წყლების ეკოლოგიური მდგომარეობა და მისი დაბინძურების ხარისხი ბუნებრივ დონემდე იქნას დაყვანილი;
- თერჯოლის საავტომობილო გზები დაცული იქნება ეროზიული პროცესებისაგან.

The Program Tasks:

- Reconstruction of sewage system;
- Reconstruction of water-sewage system.

The implementation actions:

To achieve the objectives and tasks foreseen within the project framework, it is necessary to take the following actions:

For the reduction of water pollution level in the rivers (surface waters) of Terjola Municipality it is necessary:

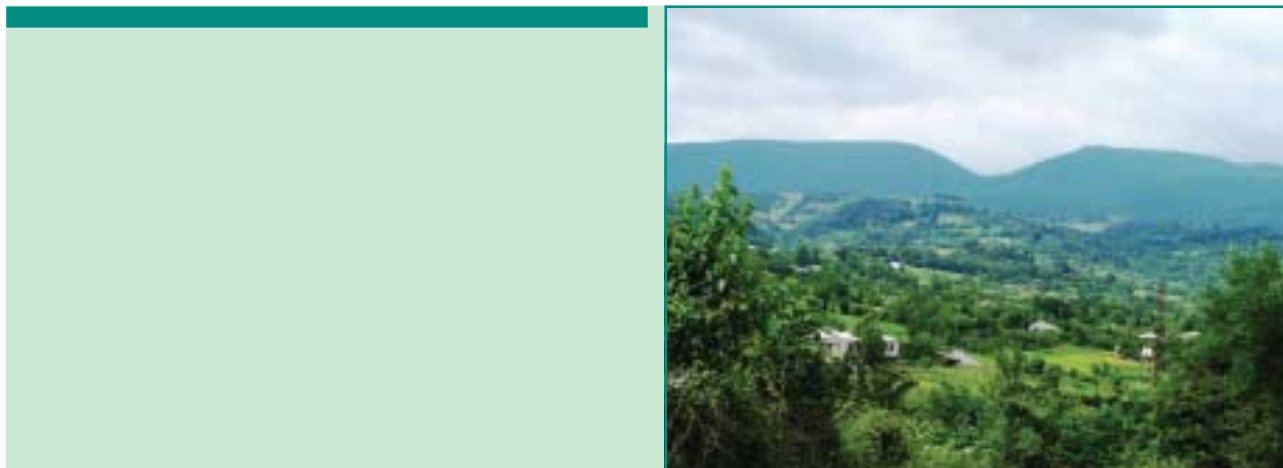
- Reconstruction and building of sewage system;
- Wells covering;
- Purchasing of the sanitary disposal equipment;
- Provision of water sewage system cleaning;
- Construction of new cleaning premises;
- Prohibition the emptying of utilized waters from medical and industrial premises to the sewage system;
- Purchasing of cleaning equipment;
- Suppression of the dumps on the whole territory on Terjola Municipality;
- Conducting coast-protecting works;
- The population regular informing about of the rivers pollution negative effect.

For the protection of Terjola Municipality's high-ways from the erosion it is necessary:

- Rehabilitation of torrent systems;
- Construction of new sewage systems.

Expected Results:**The realization of program activities will enable:**

- Improvement of ecological situation of the surface waters and reduction of water pollution level;
- The high-ways of Terjola Municipality will be protected from erosion processes.

სტრატეგიული პროგრამა მოსახლეობის ხარისხიანი სასმელი წყლით უზრუნველყოფა

თერჯოლის მუნიციპალიტეტი 19 ტერიტორიული ერთეულისაგან შედგება. დღეისათვის ყველა მათგანში მწვავედ დგას მოსახლეობის ხარისხიანი, სასმელი წყლით უზრუნველყოფის საკითხი. 19 ტერიტორიული ერთეულიდან, მხოლოდ რამდენიმე სოფელს და ქ. თერჯოლის მოსახლეობის ნაწილს მიეწოდება სასმელი წყალი, ქალაქში წყლის მიწოდება განრიგით ხდება. ქ. თერჯოლის მოსახლეობის თითქმის ნახევარი კი წყალგაყვანილობის სისტემის ამ ეტაპზე არარსებობის გამო უწყლოდაა დარჩენილი.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე წყალგაყვანილობის სისტემის არარსებობა დიდად აფერხებს მის ეკონომიკურ განვითარებას.

მუნიციპალიტეტის თითქმის ყველა სოფელში ვანყდებით მოსახლეობის ხარისხიანი სასმელი წყლით უზრუნველყოფასთან დაკავშირებულ შემდეგ პრობლემებს:

- სოფლებში თითქმის არ არსებობს და თუ არსებობს, დანგრევის პირასაა წყალსადენი სისტემის სათავო ნაგებობები;
- მწყობრიდანაა გამოსული, ზოგიერთ სოფელში კი საერთოდ არ არსებობს, წყალგაყვანილობის სისტემა, რაც თავის მხრივ უამრავ პრობლემას წარმოქმნის. კერძოდ, ამორტიზირებული მილების გამო დიდია წყლის დანაკარგი, დაზიანებულ მილებში ხშირია სხვადასხვა სახის შენაერთების შერევა, რაც საერთო ჯამში ქიმიურ თუ მიკრობიოლოგიურ დარღვევებს იწვევს, ასეთი წყლის ხშირი გამოყენება კი სახიფათოა ჯანმრთელობისათვის;
- თითქმის არ არსებობს წყლის შემკრები აუზები;
- სათავო ნაგებობებში არ არსებობს წყლის სატუმბო მოწყობილობები;
- არ არის დაცული სანიტარული ნორმები, არ ხდება სასმელი წყლის ვარგისიანობის ლაბორატორიული შემოწმება, შემოწმებისათვის არ არსებობს თანამედროვე ტექნიკით აღჭურვილი ლაბორატორიები.

პრობლემას ქმნის ასევე ის ფაქტიც, რომ ნაკლებადაა შესწავლილი ის, თუ რა რესურსია თერჯოლის მუნიციპალიტეტში უწყვეტი წყალმომარაგების კუთხით.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის სოფლების მოსახლეობა ძირითადად სარგებლობს ჭებითა და სოფელში არსებული წყაროებით, რაც ხშირ შემთხვევაში არ პასუხობს სასმელი წყლის სტანდარტებს, არ ხდება მისი შემოწმება, ასეთი წყლების უმრავლესობა სასმელად უვარგისია, შეიძლება ითქვას, რომ ხშირ შემთხვევაში ტექნიკური წყლის გამოყენებაც კი ხდება სასმელად.

პროექტის მიზნები და ამოცანები

პროექტის მთავარი მიზანია მოხდეს თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ცხრამეტივე თემის მოსახლეობის სასმელი წყლით უზრუნველყოფა. აგრეთვე:

- პროგრამით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად და ამოცანების გადასაწყვეტად საჭირო ფინანსური რესურსების მოზიდვა. (დაფინანსების პოტენციური წყარო — საბიუჯეტო სექტორი; არასაბიუჯეტო სექტორი (საშინაო ვალი, საგარეო ვალი, გრანტები).
- წყლის უწყვეტი მიწოდების უზრუნველყოფა.
- წყლის რესურსების დაცვა;
- თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიაზე სასმელი წყლის რესურსების ეფექტური მობილიზება.
- წყლის რაციონალური გამოყენება;
- წყალმომარაგების სფეროს მართვის გაუმჯობესება.
- წყალმომზადების ტექნოლოგიის დაცვა.

Strategic program – Providing population with high quality drinking water

Terjola Municipality includes 19 territorial units. Currently in all those units the problem of drinking water provision is insufficient. From 19 territorial units quite a few villages and Terjola city are provided with drinking water, the provision of water is scheduled. About the half part of population in Terjola Municipality are without water due to inexistence of water systems.

The inexistence of water systems on the territory of Terjola Municipality greatly hampers its economic development.

Almost in all villages of the municipality we strike the following problems connecting with provision of safe drinking water:

- The water sewage systems do not exist in villages and if exist they are in poor condition;
- The sewage systems in some villages are broken down or do not exist that rises a great number of problems. Namely, water loss is great due to damped pipes. Often the dangerous substances fall into the pipes that cause chemical and microbiological disorders. The utilization of water becomes hazardous for human health.
- There are almost no water collecting pools;
- In collecting centers there are no pumping equipment;
- The sanitary standards are not maintained, the laboratory tests for water safety are not conducted, and there are no laboratories with advanced equipments for water testing.

The problem occurs with resources for water permanent provision that are not properly studied. The population of Terjola Municipality mostly uses water from wells and springs that generally does not respond the drinking water standards, the testing is not conducted and water is not unsafe for usage. Sometimes the technical water utilization occurs.

Objectives and Tasks

The program overall objectives

The main objective of the project is to provide the water provision to all 19 communities' population of Terjola Municipality. The following objectives are to be implemented:

- To implement the objectives and tasks planned within the project framework, the financial resources attraction should be conducted (the potential source of funding – the budget sector, non-budget sector, internal debts, external debts, grants;
- Provision of water permanent supply;
- Protection of water resources;
- The effective mobilization of Terjola Municipality drinking water resources ;
- The rational utilization of water;
- Improvement of water supply management system;
- Maintenance of water producing.

დასახული მიზნებიდან გამომდინარე მნიშვნელოვანი ამოცანებია:

პროგრამის ამოცანები:

- თერჯოლის მუნიციპალიტეტში მიმზიდველი საინვესტიციო გარემოს ფორმირება; (მოსახლეობის ხარისხიანი სასმელი წყლით უზრუნველყოფისათვის)
- თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული წყალსადენი სისტემების მდგომარეობის შესწავლა და ანალიზი;
- სათავე ნაგებობების რეაბილიტაცია და საჭიროების შემთხვევაში მათი მშენებლობა;
- წყალსაქაჩი აუზების მოწყობა;
- წყალგაყვანილობის სისტემის გამართვა, იგულისხმება წყალგაყვანილობის ქსელის აღდგენა, განახლება ქ. თერჯოლაში, ხოლო მუნიციპალიტეტის სოფლებში მისი ხელახალი გაყვანა;
- სასმელი წყლის ქლორირების უწყვეტობის უზრუნველყოფა;
- ელექტროენერგიის სტაბილური მიწოდების უზრუნველყოფა.
- მართვის თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა წყალსადენ მეურნეობებში;

რეალიზაციის მექანიზმი

მოსახლეობის ხარისხიანი სასმელი წყლით უზრუნველყოფის ერთ-ერთ მთავარ პირობას მიმზიდველი საინვესტიციო გარემოს შექმნა წარმოადგენს, ამ პროგრამის რეალიზებისათვის აუცილებელია ყველა დაინტერესებული მხარის (იგულისხმება: თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა, ადგილობრივი ხელისუფლება, სამუშაოს შემსრულებელი ორგანიზაცია), აქტიური ჩართვა და მზაობა პრობლემის აღმოსაფხვრელად.

პროგრამის წარმატებით განხორციელებისათვის აუცილებელია:

1. **თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მიმზიდველ საინვესტიციო გარემოდ ქცევა, მოსახლეობის ხარისხიანი სასმელი წყლით უზრუნველყოფისათვის.**
2. **წყლის უწყვეტი მიწოდების უზრუნველყოფა, რისთვისაც საჭიროა:**
საკვლევ-საძიებო სამუშაოების ჩატარება წყლის სათავე და შემკრები ნაგებობების ენერგიით უზრუნველყოფის მიზნით, რის საფუძველზედაც უნდა მოხდეს სათავე ნაგებობებისთვის ელექტროენერგიის სტაბილური მიწოდების უზრუნველყოფა.
3. **თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული წყალსადენი სისტემების მდგომარეობის შესწავლა და ანალიზი**
4. **სათავე ნაგებობების რეაბილიტაცია და საჭიროების შემთხვევაში მათი მშენებლობა — ამისთვის აუცილებელია:**
 - ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება;
 - გამომუშავებული წყლის აღრიცხვა, წყალმზომების დაყენება;
 - ჭების აღდგენა, ახალი ტუმბოების დაყენება.
5. **წყალგაყვანილობის ქსელის მოწყობა — რაც მიიღწევა უპირველეს ყოვლისა:**
 - წყალგაყვანილობის ქსელის გეგმის შემუშავებით;
 - წყალგაყვანილობის სისტემის გამართვით;

The Program Tasks

- Formation of the investment setting in Terjola Municipality (for clean drinking water provision to population);
- The water systems conditions study and analyze in the territory of Terjola Municipality;
- Water collecting centers rehabilitation and construction in case of necessity;
- Water pumping pools arrangements;
- Water pipe system arrangements that implies rehabilitation, renovation in Terjola Municipality and new system construction in municipality villages;
- Permanent chlorination process provision;
- Provision of stable electricity supply;
- Introduction of modern management technologies in water supply provider systems;

The implementation actions:

For the provision of clean drinking water to population, one of the important conditions is creation of the investment environment. For the program implementation involvement and problem solving readiness of all interested parts (population, local government, and implementer organizations) is essential.

For the program successful implementation is necessary:

1. Formation of investment environment in Terjola Municipality for the provision of clean drinking water to population;
2. For the water permanent supply;
For that reason, conducting of the works of water collecting constructions provision with electricity should be implemented.
3. Study and analyze of water supply systems on the territory of Terjola Municipality;
4. Rehabilitation of the water collection centers and if necessary, construction of the centers.
For it is necessary:
 - To arrange the infrastructure;
 - To register and organize the water production;
 - Rehabilitation of wells, installation of new pumping systems.
5. Arrangements of water system networks;

For it is necessary:

- Development of water system network plan;
- Arrangements of water supply system.

მოსალოდნელი შედეგები:

- გაუმჯობესდება სასმელი წყლის ხარისხი;
- მოსახლეობა უზრუნველყოფილი იქნება ხარისხიანი სასმელი წყლით;
- თანამედროვე სტანდარტებს დააკმაყოფილებს სათავე ნაგებობებისა და წყალგაყვანილობის ქსელის სანიტარულ-ტექნიკური მდგომარეობა;
- შემცირდება წყლის დანაკარგი;
- ამაღლება წყლის კონტროლის ხარისხი;
- შემცირდება სასმელი წყლით გამოწვეული ინფექციური დაავადებების რაოდენობა;
- გაუმჯობესდება წყლის რესურსების ეკოლოგიური მდგომარეობა;
- გაუმჯობესდება მოსახლეობის ცხოვრების პირობები.

სტრატეგიული პროგრამა – სუფთა ჰაერი

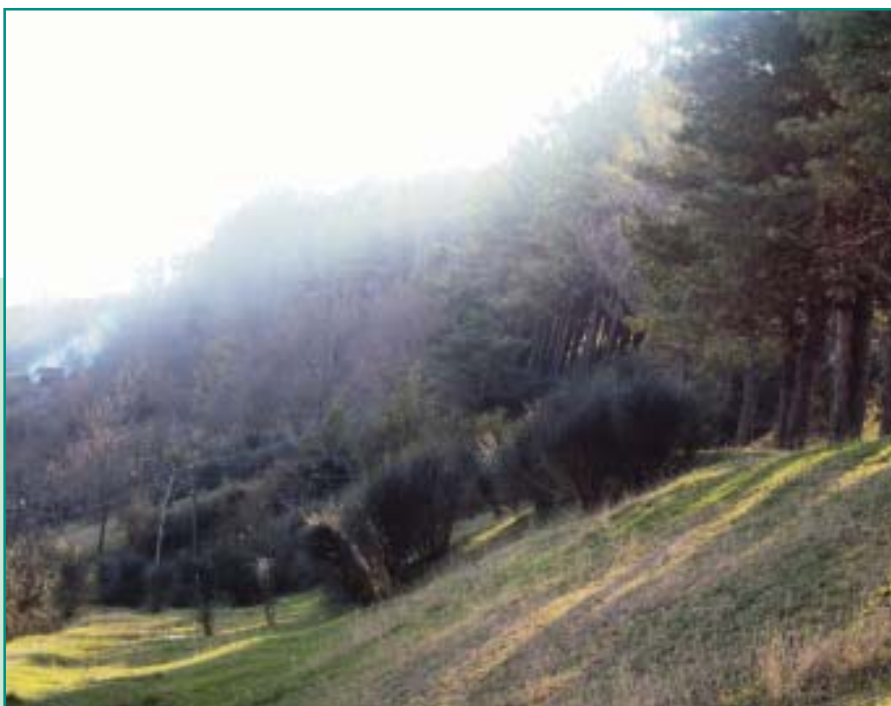
თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მცირე ბორცვოვანი ტერიტორიაა, მისი ჩრდილოეთი მხარე წარმოადგენს შინდოვანის ქედის ამაღლებულ მხარეს, ხოლო დანარჩენი ნაწილი მიეკუთვნება იმერეთის დაბლობს, ეს არის კოლხეთის დაბლობის აღმოსავლეთი მახარე.

მუნიციპალიტეტის ატმოსფერული ჰაერის დამბინძურებლები წარმოდგენილია თბილისი-სენაკი-ლესელიძის საავტომობილო გზაზე (30 კმ-ნი მონაკვეთი) მოძრავი ტრანსპორტის მიერ წარმოქმნილი გამონაბოლქვით. ამას ემატება შიდა ადგილობრივ გზებზე მოძრავი ავტომობილების გამონაბოლქვები.

მუნიციპალიტეტის ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებას იწვევს თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული მანგანუმის გადამამუშავებელი საწარმოები, რომლის გადამამუშავების შედეგად წარმოქმნილი მტვერი ხვდება ატმოსფერულ ჰაერში, რაც ძალზედ ტოქსიკური და ეკოლოგიურად მავნეა.

თერჯოლს მუნიციპალიტეტის ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებაზე დიდ ზეგავლენას ახდენს, მოსაზღვრე ზესტაფონის მუნიციპალიტეტში არსებული ფეროშენადნობის ქარხანა, მისი ექსპლოატაციის დროს წარმოქმნილი გამონაბოლქვი ატმოსფერული მასების სახით გადმოდის თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე.

გარდა ამისა, დაბინძურების წყაროს წარმოადგენს არალეგალური ნაგავსაყრელები, სადაც ორგანული ნარჩენების ლპობის შედეგად წარმოიქმნება მავნე აირები. მოსახლეობა არ არის ინფორმირებული ნარჩენების, შეშისა და ფოთლების წვის მავნე შედეგების შესახებ.

Expected Results:

- The improved quality of the drinking water;
- The population better provision with clean drinking water;
- Maintained sanitary and technical condition of water collection centers and water systems network in compliance with modern standards;
- The water loss reduction;
- The water control quality;
- Reduction of infection diseases caused by drinking water;
- Improved ecological situation of water resources;
- Improved living conditions of the population.

Strategic program – Clean air

Terjola Municipality is a hilly territory; its North part is located in Mindrovani mountain range and rest in Imereti Lowland. It is an East part of Kolxheti Lowland.

The main air pollution sources are exhaust gases caused by traffic in Tbilisi-Senaki-Leselidze highway (section of 30 km). In addition the exhaust gases from vehicle produced in internal roads of municipality pollute the.

The manganese processing factories located on the municipality territory cause the air pollution. The dust produced from manganese producing falls in the air that is extremely toxic and ecologically hazardous.

The ferroalloy factory located on the boarder of Zestaponi Municipality influences on air pollution of Terjola Municipality. The dust produced during its exploiting moves to the Terjola Municipality in form of atmospheric masses.

Besides, the source of pollution is the illegal dumps where the dangerous gases are produced due to organic waste rotting. The population is not informed about the harmful results of wastes, wood and leaves burning.

მიზნები და ამოცანები

პროგრამის ძირითადი მიზნები:

- ავტოტრანსპორტით გამოწვეული ჰაერის დაბინძურების შემცირება;
- სტაციონალური წყაროებიდან გამონაბოლქვის შემცირება;
- ქალაქის მყარი ნივთიერებებით დამტვერიალების შემცირება;
- ჰაერის ხარისხის სრულყოფის მონიტორინგი;
- ქალაქში ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის შესახებ მოსახლეობის გათვითცნობიერების დონის ამაღლება.

მიზნებიდან გამომდინარე განისაზღვრა შემდეგი ამოცანები:

- ქალაქის ქუჩების საფარის გაუმჯობესება;
- გაუმართავი ავტოტრანსპორტის ქალაქის ქუჩებში მოძრაობის აღკვეთა;
- ნარჩებისა და ფოთლების დანვის აღკვეთა;
- ქუჩების, გზებისა და მოედნების დაბინძურების აღკვეთა;
- მწვანე საფარის ზრდა და განახლება;
- ჰაერის ხარისხის სრულყოფის მონიტორინგის სისტემის დანერგვა;
- ქალაქში ატმოსფერული ჰაერის ხარისხისა და მართვის შესახებ მოსახლეობის ინფორმაციული უზრუნველყოფის სისტემის შემუშავება.

ლონისძიებები:

- დაზიანებული ასფალტის გადაგება;
- საზოგადოებრივი ავტოტრანსპორტის პარკის განახლება;
- მოსახლეობის გაზიფიკაციის დასრულება;
- ნარჩენებისა და ფოთლების სისტემატიური გატანა ნაგავსაყრელზე;
- მოსახლეობის იფორმირება ფოთლებისა და ნაგვის წვის მავნე შედეგების შესახებ;
- ფოთლებისა და ნარჩენების კომპოსტირების პროპაგანდა;
- სანიაღვრე არხების გამტარუნარიანობის გაუმჯობესება;
- ქუჩების და მოედნების ზაფხულის ცხელ დღეებში სისტემატიური მორწყვა და პერიოდული გადარეცხვების ჩატარება;
- სამშენებლო ნარჩენების ქუჩებიდან იზოლირება და გატანაზე კონტროლის დანერგვა;
- ქალაქის ტერიტორიაზე ბაღებსა და სკვერებში გამხმარი და დაზიანებული ხეების მოჭრა და მისი ჩანაცვლება ახალგაზრდა მცენარეებით;
- ახალი ბაღებისა და სკვერების მშენებლობა;
- ჰაერის ხარისხის სრულყოფის მონიტორინგის პუნქტების მოწყობა;
- სადამკვირებლო პუნქტების სათანადო მოწყობილობით აღჭურვა;
- საზოგადოების ინფორმირება სუფთა ჰაერზე მათი უფლებების შესახებ.
- ჰაერის ხარისხის შესახებ ინფორმაციის გავრცელება (ტელე-რადიო გადაცემები, საგაზეთო პუბლიკაციები).

Objectives and Tasks

The program overall objectives

- Reduction of air pollution caused by vehicle;
- Reduction of exhaust gases from stationary sources;
- Reduction of air pollution with dust from solid materials;
- Air quality level monitoring;
- The population awareness rising about the air quality level in the city.

The Program Tasks

- Improvement of green cover of the city;
- Prevention of movement of disabled vehicle in the city streets;
- Prevention of wastes and leaves burning;
- Prevention of the streets, roads and squares pollution;
- Growing and renovation of green cover of the territory;
- Development of air quality improvement monitoring system;
- Development of information system of atmospheric air quality and management for population.

The implementation actions:

- Renovation of spoiled asphalt;
- Renovation of civil transport car park;
- Completion of gas provision to population;
- The systematic removal of wastes and leaves to the dumps;
- Informing the population about leaves and wastes burning harmful effects;
- Promotion of leaves and wastes composting;
- The torrent canals capacity improvement;
- The systemic watering of the streets and squares in summer hot days and periodically washing conducting;
- Isolation of building waste from the streets and control on waste removal;
- Cutting of damaged trees on the city territory and replacement of them by seedlings;
- Building of new gardens and parks;
- Establishment of air quality improvement monitoring centers;
- Provision of observing centers with relevant equipment;
- Population informing about their rights regarding clean air;
- Spreading the information (TV and radio programs, newspapers publications) about the air quality.

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორია მიეკუთვნება სუბტროპიკულ ზონას. მასზე წარმოდგენილია მრავალფეროვანი ფლორა. მათგან გამოიყოფა სელექციური (დიდხნოვანი) მცენარეები. ასეთი ხეები განსაკუთრებულ აღრიცხვას და დაცვას საჭიროებენ.

ქ. თერჯოლას აქვს სამი სკვერი და გაზონები. ქალაქს აქვს დასასვენებელი სანატორიუმი „საპოვნელას“, რომლის მწვანე საფარი ბოლო პერიოდში ძლიერ დაზიანდა ფიჭვის პარაზიტებისაგან. აღნიშნული ტერიტორია საჭიროებს გაძლიერებულ ყურადღებას და მწვანე საფარის გაახლებას.

ქ. თერჯოლას აქვს მწვანე საფარის მოსაწყობად საჭირო თავისუფალი ტერიტორია ცენტრში, სადაც შეიძლება დასავენებელი პარკის მოწყობა.

თერჯოლისათვის საინტერესოა ქუჩების გამწვანების საკითხი. ქალაქის ტერიტორიაზე შეიმჩნევა ისეთი მცენარეები, რომელიც ხასიათდება შეფერხებული განვითარებით და საჭიროა მათი დროული შეცვლა, ასევე ქალაქში შეიმჩნევა ფიტოცინდური მცენარეების (ევკალიპტი, დაფნა, კაკალი) და ციტრუსების სიმცირე.

მწვანე საფარის მდგომარეობის გაუარესების ძირითადი მიზნები:

- მწვანე მშენებლობის არასრულყოფილი განვითარება, გამწვანების სამსახურის არსებობის პირობებში ხანგრძლივადიანი პროექტების არარსებობა;
- გამწვანებისათვის შესაძლო გამოუყენებელი ტერიტორიების აუთვისებლობა;
- აგროტექნიკური ღონისძიებების ჩატარების მოთხოვნის დაუცველობა, მცენარეთა დიდი ნაწილის ბიოლოგიური ხანდაზმულობა, მწვანე ობიექტების მოუვლელობა, მავნებლებისა და დაავადებების გავრცელება;
- მწვანე ობიექტების სარეაბილიტაციო ღონისძიებების განუხორციელებლობა.

მიზნები და ამოცანები:

- თანამედროვე ლანდშაფტურ-არქიტექტურული იერსახის შექმნა და არსებულის გაუმჯობესება;
- მწვანე ობიექტების დანიშნულების გაფართოება და მართვის გაუმჯობესება;
- ახალი მნიშვნელოვანი მწვანე ობიექტების მოწყობა;
- მწვანე ობიექტებისათვის სარწყავი სისტემის შექმნა-გაფართოება;
- ეროზიული და მეწყერსაშიში ადგილების გამწვანება „საპოვნელას“ მიმდებარე ტერიტორიაზე და მუნიციპალიტეტის სხვა ადგილებში.

მიზნებიდან გამომდინარე განისაზღვრა შემდეგი ამოცანები:

- ახალი მწვანე ობიექტების მშენებლობა;
- მწვანე მშენებლობის ნერგებით უზრუნველყოფა;
- მწვანე ობიექტების მოვლა-პატრონობა;
- ეროზირებადი და მეწყერსაშიში ადგილების გამწვანება;
- გამწვანების სფეროს მუშაკების პროფესიული კვალიფიკაციის ამაღლება;
- ახალი მწვანე პარკის მოწყობა;
- მწვანე საფარის გაუმჯობესება მთელ მუნიციპალიტეტში.

ღონისძიებები:

- დენდროლოგიური პროექტის შემუშავება ქალაქის ცალკეული უბნებისათვის;
- ქალაქის შემოსასვლელი ტერიტორიის მწვანე საფარის შექმნა;
- მდინარე ჩხარას სანაპიროსა და ქარდამცავ ზოლებზე მცენარეების დარგვა-გახშირება;

The territory of Terjola Municipality belongs to subtropical zone. It is represented by a diverse flora; the separate ones are selective (perennial) plants. The above mentioned trees need the special registration and protection.

There are three public gardens and lawns in city Terjola. Sapovnela Sanatorium is located in the city, the green cover of which is damaged greatly for the last period by the pine-tree parasites. The above mentioned territory needs increased consideration and green cover renovation.

Terjola holds the open territory in the centre where the recreation park can be arranged.

For Terjola the issue of street green cover is essential. There are the plants in the center of the city that really need the timely placement with new plants. Additionally, there are lack of phytocenosis plants (eucalyptus, laurel, and nut-tree) and citrus plants.

The main reasons of green cover condition deterioration:

- The insufficient development of green cover creation; inexistence of long-term projects and appropriate services;
- Lack of exploitation of unutilized territories for the green cover extension;
- Necessity of agro technical activities, biologically aged condition of plants, lack of care, spreading of parasites and diseases;
- Inexistence of rehabilitation works for the green cover of the city.

Objectives and Tasks

The program overall objectives

- Creation of modern landscape and architecture image of the city;
- Expansion of the green spaces and management improvement;
- Arrangement of the new green spaces;
- Arrangement and expansion of watering systems for green spaces;
- The green cover creation for erosion and landslide risky places in the vicinity of Sapovnela and other parts of the municipality.

The Program Tasks

- The creation of new green spaces;
- Provision of green spaces with seedlings;
- Foster the green spaces;
- The green cover creation for erosion and landslide risky places;
- Professional up-grading of planting services staff;
- Creation of new Green Park;
- The green cover improvement in whole territory of municipality.

The implementation actions:

- Dendrologic project development for the separate parts of the city;
- Green cover creation in the territory of the city entrance;
- Planting and refreshing of plants in the banks and wind-protective zones;

- მწვანე ობიექტებში სისუფთავის შენარჩუნებისათვის ნაგვის ურნების დადგმა;
- არსებული სკვერების განახლება;
- ეროზირებადი და მეწყერსაშიში ადგილების გამწვანება, რისთვისაც საჭიროა განაშენიანების გეგმის შემუშავება და მცენარეთა დარგვა;
- გამწვანების სფეროს მუშაკების პროფესიული გამოცდილების ამაღლება ტრენინგ-სემინარების ჩატარება და მეთოდური რეკომენდაციების შემუშავება.

პირველ ეტაპზე (2010-2015) რეკომენდირებულია შემდეგი ღონისძიებები

- ეროზირებული და მეწყერსაშიში ადგილების ინვერტარიზაცია-გამწვანება;
- სანერგეების შექმნა;
- დენდროლოგიურ პროექტებზე მუშაობა.

სტრატეგიული პროგრამა - გარემოს მინიმალური დაბინძურება

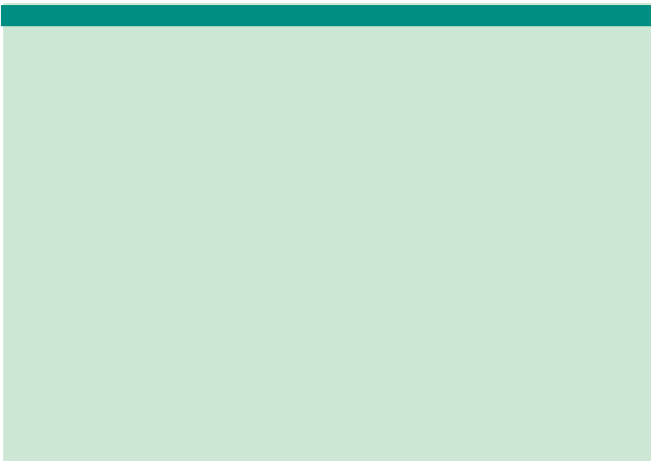
გარემოს მინიმალური დაბინძურება – გულისხმობს ყველა იმ ღონისძიებებს, რომელიც მიზნად ისახავს ადამიანის და ბუნების სასიცოცხლო საფუძვლების მთლიანობის შენარჩუნებას და გარემოში არსებული დაზიანებების შემცირებას. აქ წინა პლანზე უნდა დადგეს ადამიანის მიერ გამოწვეული დაბინძურების მინიმუმადე შემცირება.

თერჯოლაში წელიწადში წარმოიქმნება 7800 მ3 საყოფაცხოვრებო ნარჩენი, რომლის ნაწილი ქალაქის კომუნალური სამსახურის მიერ გაიზიდება ქალაქის არსებულ ნაგავსაყრელზე.

ნაგავსაყრელის ტერიტორია გამოყოფილია 1984 წელს, რომელიც შემოუღობავია და არ არის მოწყობილი შესაბამისი მოთხოვნების მიხედვით, რის გამოც ნაგვის მსუბუქი ფრაქცია გადაიტანება მიმდებარე ტერიტორიაზე და იქ იფანტება.

საჭიროა დასუფთავების ტექნიკის განახლება. ქალაქის უბნებში არ არის შესაბამისი ბუნკერები ნარჩენების შეგროვებისათვის, ასევე ნაგავგამტანი ტექნიკა ვერ პასუხობს დღევანდელ მოთხოვნებს.

განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობაა მუნიციპალიტეტის სოფლებში, არცერთ სოფელს არ აქვს ნარჩენების ორგანიზებული შეგროვებისა და გატანის სისტემა, რის გამოც სულ უფრო მეტი ნარჩენი იყრის თავს მდინარეების ნაპრებთან, კალაპოტში, გზისპირებზე და სხვა თვალშისაცემ ადგილებში. ყველაზე მთავარი ის არის, რომ მოსახლეობა არ არის გათვითცნობიერებული დაბინძურების პრობლემისა და მისი თანამდევი მოვლენების შესახებ, არ არის ჩართული სათანადოდ გარემოსდაცვისა და დასუფთავების ღონისძიებებში.

- Arrangement of urns in green spaces for the maintaining of cleanness;
- Renovation of existed city gardens;
- The green cover creation for erosion and landslide risky places. It is necessary elaboration of relevant plan and seedlings planting;
- The professional up-grading of planting services staff, training and seminars conducting and elaborating of methodological recommendations.

The recommended implementation actions for 2010-2015:

- The green cover creation and inventory taking for erosion and landslide risky places;
- Seedling garden arrangement;
- Working on dendrologic projects.

Strategic program – Zero Waste

The program Zero waste comprises all the activities that aims maintaining the wholeness of human and nature vital basics and reducing all existing damages in nature. The primary task is pollution reducing caused by humans to minimum level.

In Terjola 7800 m³ of domestic waste is produced, the part of which will be detached by the city communal services to existed dumps of the city.

The dump territory is allocated in 1984 which is not fenced and arranged properly, in compliance with the standards, for that reason the light fraction of the garbage is spread on nearby territories.

It is necessary to restore the cleaning equipment. There are no appropriate bins for waste and garbage removal transport does not meet the modern standards.

The extremely hard situation is in the municipality villages. None of them have the organized appropriate waste collection and removal system and due to that more and more waste congregates along the banks of the rivers, in river-beds, along the roads and other places. The most important is that the population is not aware about the pollution and its consequent problems. The population is not involved in environmental and cleaning activities.

მიზნები და ამოცანები

პროგრამის ძირითადი მიზნები

- ნარჩენების შეგროვებისა და გატანის სრულყოფა;
- ნარჩენების უტილიზაცია;
- თანამედროვე ნაგავსაყრელის მოწყობა.

მიზნებიდან გამომდინარე ამოცანები

- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის დასუფთავების ეფექტურობის ამაღლება;
- დასუფთავების პარკის განახლება;
- ნარჩენებისა და ნაგვის შეგროვების უზრუნველყოფა სპეციალური საშუალებებით (კონტეინერები, ურნები);
- უნებართვო ნაგავსაყრელების გაუქმება;
- ნარჩენების დიფერენცირებულ შეგროვებაზე გადასვლა;
- არსებული ნაგავსაყრელის თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისად მოწყობა.

ლონისძიებები

- თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული ფაქტობრივი ნარჩენების ნაკადის შესწავლა შემადგენლობისა და რაოდენობის დაზუსტებით;
- თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ნაგავმზიდი მანქანების მოძრაობის ოპტიმალური გეგმის შემუშავება;
- მუშების უზრუნველყოფა შესაბამისი ტანსაცმლითა და სამუშაო მოწყობილობებით;
- სპეციალური დანიშნულების მანქანების შეძენა (დახურული ნაგავმზიდი, ქუჩის ჩამრეცხი მანქანები, თოვლის ამღები და კონტეინერმზიდები);
- მუნიციპალიტეტის უზრუნველყოფა კონტეინერებით, ურნების დადგმა ქუჩებში;
- ადმინისტრაციული სანქციების გამკაცრება ქალაქის ტერიტორიაზე ნარჩენების დაყრისათვის;
- დასუფთავების დღეების დაწესება, კონკურსის გამოცხადება დევიზით, “საუკეთესო სუფთა ეზო”;
- ნარჩენების შეგროვებისა და გატანის შესახებ განმარტებითი სამუშაოების ჩატარება;
- კეთილმოწყობისა და მუნიციპალიტეტის თანამშრომლებისთვის ტრენინგ-სემინარების ჩატარება ნარჩენების მართვის თანამედროვე გამოცდილების საკითხებზე;
- ნარჩენების დიფერენცირებულ შეგროვების პროპაგანდა, ეკონომიკური ბერკეტების შემუშავება ნარჩენების რაოდენობის შემცირებისთვის;
- მეორად ნედლეულზე ორიენტირებული წარმოებების შექმნის პროპაგანდა და წახალისება;
- მაკულატურის, მინის ტარის და პოლიმერული ნარჩენების მიმღები პუნქტის ორგანიზების ხელშეწყობა;
- მოსახლეობის გათვითცნობიერების ამაღლება ნარჩენების დიფერენცირებული შეგროვების საკითხებზე;
- ქალაქის ნაგავსაყრელის შემოღობვა, სადრენაჟო სისტემის მოწყობა და დამტკეპნი ტექნიკით უზრუნველყოფა;
- ხეების დარგვის ორგანიზება ნაგავსაყრელის გარშემო.

Objectives and Tasks

The program overall objectives

- Improvement of waste collection and removal;
- Utilization of the waste;
- Arrangement of the modern dumps.

The Program Tasks

- Cleanout efficiency rising on the municipality territory;
- Cleanout car park renovation;
- The waste and garbage collection provision with necessary equipment (containers, urns, etc).
- Prohibition of illegal dumps;
- Establishment of the separation of the waste;
- Rearrangement of the existed dumps in compliance with modern standards.

The implementation actions:

- The study identifying of waste flow and composition in the territory of Terjola Municipality;
- Elaboration of the optimal plan for the movement of the garbage vehicle in the territory of Terjola Municipality;
- Provision of the workers with appropriate uniforms and equipment;
- Purchasing of the vehicle-the closed type garbage track, street washing-out cars, snow cleaning and container holders;
- Provision of municipality with containers; urns placement;
- Make the administrative sanction stricter for waste placement on the streets of municipality;
- Arrangements of cleaning days and announcement of the contest under the slogan “A Clean Yard”;
- Conducting of explanatory works regarding waste collections and removal;
- Conducting the trainings and seminars for the municipality staff of public services and amenities about waste management and modern practices;
- Spread the information about the waste separation; elaboration of economic instruments for the waste reduction;
- Propagate and stimulate the industry focused on secondary raw materials production;
- Support to paper, glass tare and polymer waste collection centers arrangements;
- Population awareness rising regarding the waste separate collection issues;
- Fencing the city dump, drain conduit and pressing equipment provision;
- Organizing the trees planting around the dump.

სტრატეგიული პროგრამა - მაღალეკოლოგიური თვითშეგნება

უბრალო ჭეშმარიტებას წარმოადგენს ის მდგომარეობა, რომ ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნებისათვის ეკონომიკური განვითარება მრავალ საფრთხეს ქმნის. ეკონომიკის განვითარება ახალ-ახალ საწარმო ნედლეულსა და ახალ ბუნებრივი რესურსების ათვისებას მოითხოვს, რაც ასევე დაკავშირებულია სრულყოფილი ინფრასტრუქტურის საჭიროებასთან. თოთოეული ამ ელემენტის უკმარობა ქმნის ეკოლოგიური მდგომარეობის განვითარების საფრთხეს. საზოგადოების შინაგანი მოთხოვნილება, რომ მუდმივად გაუმჯობესდეს საცხოვრებელი პირობები ითხოვს რიგი მნიშვნელოვანი ტექნიკური, ეკონომიკური და ორგანიზაციული ღონისძიებების გატარებას, როგორც სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციების მონაწილეობით, ამგვარი ღონისძიებების ჩატარება შეუძლებელი იქნება თუ არ შეიცვალა მოქალაქეთა დამოკიდებულება გარემოს მიმართ, არ ჩამოყალიბდა საზოგადოებაში ცხოვრების ისეთი წესი, რომელიც განპირობებული იქნება მაღალი ეკოლოგიური ცნობიერებითა და კულტურით.

„ორჰუსის კონვენციის“ ძირითადი პრინციპებისა და რიოს კონვენციის „დღის წესრიგი XXI“ –ის პრინციპების თანახმად საზოგადოება ინფორმირებული უნდა იქნეს ყველა ეკოლოგიური გადაწყვეტილებების შესახებ და ამავე დროს საზოგადოებამ უნდა იზრუნოს ისეთი ეკონომიკური აქტივობის განვითარებაზე, რომელიც უზრუნველყოფს სტაბილური ეკოლოგიური მდგომარეობის შენარჩუნებას.

მიზნები და ამოცანები

პროგრამის ძირითადი მიზნები

- მოსახლეობის ეკოლოგიური განათლების დონის ამაღლება;
- საზოგადოების მონაწილეობა გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში.

მიზნებიდან გამომდინარე განისაზღვრა შემდეგი ამოცანები:

- ეკოლოგიური გარემოსდაცვითი ცოდნის გავრცელება;
- ეკოგანათლებაში მასმედიის როლის ამაღლება;
- გარემოსდაცვითი და ეკოგანათლებაზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციების ხელშეწყობა და თანამშრომლობა;
- გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობისა და თავისუფლების უზრუნველყოფა;
- გარემოსდაცვითი საკითხებთან დაკავშირებით მოქალაქეთა გაერთიანებების შექმნის ხელშეწყობა;
- გარემოსდაცვით ღონისძიებებში მოქალაქეთა მონაწილეობის ხელშეწყობა და წახალისება.

სტრატეგიული პროგრამა – არასამთავრობო სექტორში გარემოსდაცვითი ეკოლოგიური სტრუქტურის ჩამოყალიბება

თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მმართველობასა და საზოგადოებას გაცნობიერებული აქვს არსებული პრობლემები და მზად არიან მიიღონ შესაბამისი ზომები და განახორციელონ ღონისძიებები, თუ იქნება შესაბამისი მატერიალური სახსრები ინვესტიციების და გრანტების სახით. გარემოსდაცვითი აქტივებში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება არასამთავრობო სექტორის ჩამოყალიბებას და განვითარებას, რომელიც იზრუნებს გრანტების მოპოვებასა და ინვესტირების მოზიდვაზე. თერჯოლაში არასამთავრობო სექტორი ასე თუ ისე განვითარებულია. არსებობს რამდენიმე არასამთავრობო ორგანიზაცია. შესაძლებელია შეიქმნას არასამთავრობო ორგანიზაციათა გაერთიანება ან ახალი არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომელიც დიდ წვლილს შეიტანს მუნიციპალიტეტის ეკოლოგიური გაუმჯობესების საქმეში.

Strategic program – High-ecological self-consciousness

Evidently economic development produces various threats to ecological balance keeping. The economic development requires utilization of new industrial raw materials and natural resources that is connected with the need of improved infrastructure. The lack of each creates the threat for economic development. The society demand for living condition permanent improvement requires implementation of economic and organizational activities with the participation of state and non-state organization. Implementation of such activities is impossible unless the attitude of the population towards the environment is changed and the society has the high ecological awareness and culture.

According to Aarhus Convention and Rio Convention's "Inventory XXI" main principles society should be informed about all ecological decisions and at the same time should be concerned about the development of such economic activities that will provide maintaining of stable development of economic situation.

Objectives and Tasks

The program overall objectives

- The population ecological awareness rising;
- Society involvement in decision making process regarding environmental issues.

The Program Tasks

- Spreading the environmental information;
- The mass media role increasing in ecological awareness rising;
- Support to and collaboration with the non-governmental organizations focusing on environmental and ecological education issues;
- Provision of environmental information availability;
- Support to establishment of environmental organizations and unions;
- Support to and encouragement of population to participate in the environmental activities.

Strategic program – Establishing an environmental and ecological protection structure in NGO sector

Terjola Municipality authorities and society are aware of existing problems and are ready to take actions and to implement the activities. For that reason it is necessary to attract funds and investments. In the assets of environment protection establishment and development of non-governmental organizations is the subject of the great importance. The organizations will work on fundraising and investment attraction. The non-governmental sector in is not actively developed in Terjola Municipality. There are only few non-governmental organizations. It is possible to establish the union of non-governmental organizations that will contribute a great deal in ecological situation improvement of Terjola Municipality.

მიზნები და ამოცანები

- ეკოლოგიური მდგომარეობის გაუმჯობესება და ხელშეწყობა;
- არასამთავრობო სექტორის განვითარება;
- საზოგადოების მონაწილეობა გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში.

მიზნებიდან გამომდინარე განისაზღვრა შემდეგი ამოცანები:

- არასამთავრობო სექტორის გააქტიურება და გარემოსდაცვითი მიმართულების ორგანიზაციის ჩამოყალიბების ხელშეწყობა;
- გრანტების მოპოვება და ინვესტიციების მოზიდვა;
- გარემოსდაცვითი პრობლემების წარმოჩენა და საკითხის მწვავედ დასმა;
- გარემოსდაცვით პროგრამებში მონაწილეობის მიღება;
- დაინტერესებული პირების ჩართვა გარემოსდაცვით საკითხებზე მუშაობაში.

ლონისძიებები

- ტრენინგების ჩატარება გარემოსდაცვით საკითხებზე;
- ტენდერებში მონაწილეობა;
- მასმედიაში ინფორმაციის გავრცელება;
- გარემოსდაცვით თემატიკაზე ბროშურების და ბუკლეტების გამოშვება და გავრცელება მოსახლეობაში;
- პოტენციური ინვესტორების მოზიდვა, პრეზენტაციების მოწყობა და ადგილზე სიტუაციის შესაწავლა.

საინფორმაციო მხარდაჭერა:

გაზეთი „თერჯოლა“

სასარგებლო ლიტერატურა:

საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“

საქართველოს კანონი „გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ“

საქართველოს კანონი „ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ“

საქართველოს კანონი „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“

საქართველოს კანონი „წყლის შესახებ“

საქართველოს კანონი „ლიცენზირებისა და ნებართვის შესახებ“

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის ბრძანება 69

„დაბინძურების სტაციონარული ობიექტების იდენტიფიკაციისა და ინვენტარიზაციის შესახებ“ 27.08.2001

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის მინისტრი 2003 წლის 24 თებერვლის ბრძანება 38/ნ „გარემოს ხარისხობრივი მდგომარეობის ნორმების დამტკიცების შესახებ“.

Human Health Risk Assessment from Environmental Chemicals

Оценка риска для здоровья населения от стационарных источников загрязнения атмосферного воздуха в г.Ангарске (рабочий доклад). Исполнители: Прусаков В.М., Вержбицкая Э.А. и др., Москва, 1998;

სანიტარული წესები და ნორმები „ჰიგიენური მოთხოვნები დასახლებული ადგილების ატმოსფერული ჰაერის დაცვისადმი

სანიტარული წესები და ნორმები „ხმაური სამუშაო ადგილებზე, საცხოვრებელი, საზოგადოებრივი შენობების სათავსოებში და საცხოვრებელი განაშენიანების ტერიტორიაზე“

სანიტარული წესები და ნორმები „დასახლებული ადგილების ატმოსფერული ჰაერის დამაბინძურებელი ნივთიერებების ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციების შესახებ“

სანიტარული ნორმები „ზედაპირული წყლების გაბინძურებისგან დაცვის შესახებ“

Objectives and Tasks

The program overall objectives

- Improvement and support to ecological situation;
- The non-governmental sector development;
- Population participation in decision making process;

The Program Tasks

- Make non-governmental organizations more active and support to environmental non-governmental organizations establishment;
- Fundraising and investment attraction;
- Raise and put the environmental problems;
- Participation in environment protection programs;
- Involvement the interested persons in environmental issues solving.

The implementation actions:

- Conducting the trainings on environmental issues;
- Participation in the trainings;
- Spreading the information in mass media;
- Publishing the brochures and booklets and spreading among the population;
- Potential investors attraction, conducting the presentations and study the in the field.

Information Support

Newspaper "Terjola"

Useful Literature

Georgian Law on Environment Protection

Georgian Law on Environmental Permits;

Georgian Law on Environmental Expertise;

Georgian Law on Protection of Atmospheric Air;

Georgian Law on Water;

Georgian Law on Licenses and Permits;

Order of the Minister of Environment Protection and Natural Resources # 69

On Identification and Inventory of the Pollution Stationary Objects, 27.08.2001

Order #38/5 of 24th February 2003 of the Minister of Labor, Health and Social Protection on Approval of the Environment Qualitative Status Standards

Human Health Risk Assessment from Environmental Chemicals Д 2.1.10.1920-04

CAS (CAS registry number) <http://www.cas.org/cgi-bin/regreport.pl>

http://en.wikipedia.org/wiki/American_Chemical_Society

Оценка риска для здоровья населения от стационарных источников загрязнения атмосферного воздуха в г.Ангарске (рабочий доклад). Исполнители: Прусаков В.М., Вержбицкая Э.А. и др., Москва, 1998;

Assessment of the Health Risk Caused by the Stationary Objects of Air Pollution in Angarsk City (work report). Prusakov V.M., Verzhbitskaya E.A. et al, Moscow, 1996; Sanitary Rules and Regulations

"Hygienic Requirements for Protection of the Atmospheric Air in the Settled Areas" Sanitary Rules and

Regulations "Noise at the Work Places, in the Premises of Dwelling, Public Buildings and in the

Territory of Housing Buildings; Sanitary Regulations on Maximum Permissible Concentrations of the Atmospheric Air Pollutants in the Settled Areas;

დებულება „სამრეწველო წარმოების მიერ საკანალიზაციო ქსელში ჩაშვებული ჩამდინარე წყლების ხარისხის ტექნიკური პირობები“ სს „საქწყალკანალი“, თბილისი 1999
 სანიტარული წესები და ნორმები „ჰიგიენური მოთხოვნები მყარი საყოფაცხოვრებო გადანაყრების პოლიგონების მოწყობისა და ექსპლოატაციისადმი“ (2.1.7. 005-02)
 მანგანუმის მადნის გამამდიდრებელი საწარმო ქ. ჭიათურაში — გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში, შემსრულებელი: სამეცნიერო-კვლევითი ფირმა „გამა“, თბილისი 2009
 „ადგილობრივი გარემოსდაცვითი სამოქმედო პროგრამა-აგსპ“ ქ. ქუთაისი
 Ì Î Ñ Ò — Ì ãñò ù ã Ì èà ù Ååñðàèé ï Ì òðà ã Ì èðóæþ ù åé Ñðåå ã Åðððò

ინტერნეტ ბმულები:

CAS (CAS registry number) <http://www.cas.org/cgi-bin/regreport.pl>

http://en.wikipedia.org/wiki/American_Chemical_Society

<http://www.akhalialiansi.ge/> - ინტერნეტ გაზეთი „ახალი ალიანსი“ www.unece.org/env — ინფორმაცია გაეროს ევროპის ეკონომიკური კომისიის საქმიანობის შესახებ გარემოს დაცვისა და დასახლებული პუნქტების საკითხებში

www.mariupol.net/-leap — ქ. მარიუპოლის გამოცდილება ადგილობრივი გარემოსდაცვითი სამოქმედო გეგმის შესახებ

www.wrfound.org.uk – მსოფლიო რესურსების ფონდის არქივი. შეიცავს ინფორმაციას ნარჩენების მართვის საკითხებზე

www.best.com – რესაიკლინგი: სახელმძღვანელო მომხმარებლისთვის

www.ecoline.ru – მრავალფეროვანი ეკოლოგიური ინფორმაცია. გამოცემები, სამოდელო პროექტები

www.ekoinform.ru – გარემოსდაცვითი ინფორმაცია

საკონტაქტო ინფორმაცია

„აგრო-ბიზნეს კონსალტინგი“ თბილისი
 ტელ: (995 32) 420903

ელ-ფოსტა: abc@abcgroupp.ge

ვებ-გვერდი: www.abcgroupp.ge

Sanitary Regulations on Maximum Permissible Concentrations of the Harmful Substances in Work Zone Air;

Sanitary Rules and Regulations on Protection of the Surface Waters from Pollution

Statute Technical Conditions for Water Quality for Discharge into the Sewage by Industrial Enterprises JSC “Saktskalkanali”, Tbilisi, 1999;

Sanitary Rules and Regulations Hygienic Requirements for Arrangement and Operation of the Solid Domestic Wastes (Sanitary Rules and Regulations 2.1.7 005-02)

Manganese Dressing Enterprise in Chiatura – Environmental Impact Assessment Report

Implementer: Scientific-Research Firm “Gamma”, Tbilisi, 2009

Local Environmental Work Program, Kutaisi

Internet Sources:

<http://www.akhalialiansi.ge/> - Internet Newspaper “Akhali Aliansi”

www.unece.org/env — Information about UN European Economic Commission Activities on the Issues of Environment Protection and Settlements

www.mariupol.net/-leap — Experience of the City of Mariupol on Local Environmental Action Plan

www.wrfound.org.uk – Archive of the World Resources Fund. Contains information on wastes management

www.best.com – Recycling: manual for the users

www.ecoline.ru – Various environmental information. Publications, model projects

www.ekoinform.ru – Environmental information

Contact Information:

“Agro-business Consulting”

Tel: (995 32) 420903

E-mail: abc@abcgroupp.ge

Web-page www.abcgroupp.ge

სუმთა ზედაპირული ფყლები

მიზანი	ამოცანა	ღონისძიება	შემსრულებელი	ღირებულება	დრო
1. მდინარეთა დაბინძურების ბუნებრივი ფონის შენარჩუნება	საკანალიზაციო ქსელის გამართვა	- საკანალიზაციო ქსელის რეკონსტრუქცია – მშენებლობა; - ჭების დახურვა;	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	1 000 000	2010-2013 წწ.
		ასინიზაციის მანქანების შეძენა;	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	100 000	2012-2013 წწ.
		ჩამდინარე წყლების გაწმენდის უზრუნველყოფა;		1,8 მლ.	2010-2013 წწ.
		ახალი გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა;	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	2,0 მლ	2011 წ.
		სამედიცინო დაწესებულებებისა და საწარმოების საგანგებო წყლების საკანალიზაციო ქსელში გაწმენდის გარეშე ჩაშვების აღკვეთა;	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	90 000	2010 წ.
		გამწმენდი ტექნიკის შეძენა;	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	200 000	2010-2013 წწ.
		ნაგავსაყრდენების აღკვეთა თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიაზე;	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	35 000	2010 წ.
		მდინარეთა ნაპირსამაგრი სამუშაოების ჩატარება;	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	2 320 000	2010-2015 წწ.
		მოსახლეობის რეგულარული ინფორმირება მდინარეთა დაბინძურების უარყოფითი შედეგების შესახებ	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	3 000	2010-2015 წწ.
		ნიადაგის მიძღები სასულებების აღდგენა;	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	10 000	2010-2015 წწ.
2. თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული საავტომობილო გზების დაცვა ეროვნულ საზღვარს	სანიაღვრე ქსელის სრულყოფა	ახალი სანიაღვრე არხების მშენებლობა.	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის გამგეობა; „თერჯოლის წყალი“	19 500 000	2010-2015 წწ.

Strategic Program – Clean River

Goals	Tasks	Activities	Implementer	Cost	Period
Maintenance of ecological conditions of the rivers	Sewage system improvement	Reconstruction of the sewage system, sewage wells closing	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	1 000 000	2010-2013
		Purchasing of the sanitary disposal equipment	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	100 000	2012-2013
		Provision of water sewage system cleaning		1.8 mln	2010-2013
		Construction of new cleaning premises	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	2.0 mln	2011
		Prohibition the emptying of utilized waters from medical and industrial premises to the sewage systems	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	90 000	2010
		Purchasing of cleaning equipment	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	200 000	2010-2013
		Suppression of the dumps on the whole territory on Terjola Municipality	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	35 000	2010
		Conducting river coast-protecting works;	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	2 320 000	2010-2015
		The population regular informing about of the rivers pollution negative effect	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	3 000	2010-2015
		Rehabilitation of torrent systems	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	10 000	2010-2015
The high-ways of Terjola Municipality will be protected from erosion processes	Improvement of sewage system	Construction of new sewage systems	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	19 500 000	2010-2015

მოსახლეობის ხარისხიანი სასაზღვრო ფულით
უზრუნველყოფა

მიზანი	ამოცანა	ლონისძიება	უმსრულებელი	ღირებუ- ლება	დრო
პროგრამით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად და ამოცანების გადასაწყვეტად საჭირო ფინანსური რესურსების მოზიდვა (დაფინანსების პოტენციური წყარო – საბიუჯეტო სექტორი არასაბიუჯეტო სექტორი საშინაო ვალი, საგარეო ვალი, გრანტები).	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მიმზიდველ საინვესტიციო გარემოდ ქვეყნა, მოსახლეობის ხარისხიანი სასაზღვრო ფულით უზრუნველყოფისათვის.	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მიმზიდველ საინვესტიციო გარემოდ ქვეყნა, მოსახლეობის ხარისხიანი სასაზღვრო ფულით უზრუნველყოფისათვის.	პროგრამის რეალიზებისათვის აუცილებელია ყველა დაინტერესებული მხარის (ოფიციალური, თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა, ადგილობრივი ხელისუფლება, სამეცნიერო-მეცნიერული ორგანიზაცია), აქტიური ჩართვა და მზაობა პრობლემის აღმოსაფხვრელად.	90 000	2010-2013 წწ.
2. წყლის უწყვეტი მიწოდების უზრუნველყოფა.	ელექტროენერგიის სტაბილური მიწოდების უზრუნველყოფა.	სათაურო ნაგებობის შექმნა-რეაბილიტაცია.	საკვალავ-საძიებო სამუშაოების ჩატარება წყლის სათაურო და შენობები ნაგებობების ენერგიით უზრუნველყოფის მიზნით.	100 000	2011-2013 წწ.
3. თერჯოლის მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიაზე სასაზღვრო რესურსების ეფექტური მო- ბილიზება.	ელექტროენერგიის სტაბილური მიწოდების უზრუნველყოფა.	სათაურო ნაგებობის შექმნა-რეაბილიტაცია.	1. ინფრასტრუქტურის მოწოდება; 2. გამოყენებული წყლის აღრიცხვა, წყალმომარაგების დაგეგმვა; 3. ჰუმანიტარული, ახალი ტემპების დაგეგმვა.	94 170 12 000 17 000	2010-2011 წწ.
4. თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე წყლის ეფექტური გამოყენება.	წყალგაყვანილობის ქსელის მოწოდება.	წყალგაყვანილობის ქსელის მოწოდება.	1. წყალგაყვანილობის ქსელის გეგმის შემუშავება; 2. წყალგაყვანილობის სისტემის გამართვა;	100 000 4 080 910	2011-2013 წწ.
5. წყალმომარაგების სფეროს მართვის გაუმჯობესება.	მართვის თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა თერჯოლის წყალკანალში	მართვის თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა თერჯოლის წყალკანალში	1. მართვის სტრუქტურის ოპტიმიზაცია; 2. თანამედროვე პროექტიული დონის ამაღლება; 3. მართვის ავტომატიზებული სისტემის შექმნა; 4. სამსახურის თანამშრომელთა ტექნიკური მოწოდებებით აღჭურვა.	5 000 30 000 1 მლნ.	2011-2013 წწ.
5. წყალმომარაგების ტექნოლოგიის დაცვა.	სასაზღვრო წყლის ქლორირების უწყვეტობის უზრუნველყოფა;	სასაზღვრო წყლის ქლორირების უწყვეტობის უზრუნველყოფა;	1. საქლორავი შენობების აღჭურვა უახლესი ტექნიკითა და ინვენტარით; 2. დოზატორებით უზრუნველყოფა; 3. ქლორის მართვის შექმნა; 4. საინჟინერო ინსპექციის ლაბორატორიის კეთილმოწყობა და წყლის ბაქტერიოლოგიური ანალიზის კვანძის-მეთოდის დანერგვა; 5. „წყალკანალის“ უწყვეტო ლაბორატორიის მოწყობა და აღჭურვა; 6. წყლის რაციონალური კონტროლის მუდმივი განხორციელება; 7. „თერჯოლის წყლის“ მიდრავი ლაბორატორიით აღჭურვა	50 000 4 000 30 000 100 000 50 000 40 000 50 000	2011-2013 წწ.

Strategic program – Providing population with high quality drinking water

Goal	Task	Activities	Implementer	Cost	Period
To implement the objectives and tasks planned within the project framework, the financial resources attraction should be conducted (the potential source of funding – the budget sector, non-budget sector, internal debts, external debts, grants)	Formation of the investment setting in Terjola Municipality (for clean drinking water provision to population)	For the provision of clean drinking water to population, one of the important conditions is creation of the investment environment. For the program implementation involvement and problem solving readiness of all interested parts (population, local government, and implementer organizations) is essential.	The Board of Terjola Municipality Non-Governmental Organizations	90 000	2010-2013
Provision of water permanent supply	Provision of stable electricity supply	Search and exploration works for water collection centers provision with electricity	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	100 000	2011-2013
Mobilization of Terjola Municipality drinking water resources	Water collecting centers rehabilitation and construction in case of necessity	Infrastructural arrangements in water provider systems To register and organize the water production Rehabilitation of wells and new pumping system installation	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	94 170 12 000 17 000	2010-2011
The effective mobilization of Terjola Municipality drinking water resources	Water pipe system arrangements	Development of water system network plan; Arrangements of water supply system.	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	100 000 4 080 910	2011-2013
Improvement of water supply management system	Introduction of modern management technologies in water supply provider systems	Management structure optimization; Professional up-grading; Creation of optimized management system; Technical equipment of service staff.	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	5 000 30 000 1 mln.	2011-2013
aintenance of water producing	Permanent chlorination process provision; Full control provision on water quality	Chlorination premises provision with advanced machineries and equipment; Provision with batcher; Creation of chlorine stock Arrangement of sanitary inspection laboratory and introduction of the bacterial testing express methodology; Arrangement and equipment of laboratory in state organization "Tsaknali"; Implementation on water rational utilization; Equipment of "TerjolaTskali" with portative laboratory	The Board of Terjola Municipality "TerjolaTskali"	50 000 4 000 30 000 100 000 50 000 40 000 50 000	2011-2013.

பெரிய கிணர்

[illegible]

Strategic program – Clean air

Goal	Task	Activities	Amount	Total cost	Implementer	Period
Reduction of air pollution caused by vehicle	Improvement of green cover of the city;	Renovation of spoiled asphalt	3000000	9 719 000 GEL	The Board of Terjola MunicipalityNGO "AISI" SAKARTVELO	Annual program from 2011
	Prevention of movement of disabled vehicle in the city streets;	Renovation of civil transport car park	1500000			
		The systematic removal of wastes and leaves to the dumps				
Reduction of exhaust gases from stationary sources	Prevention of the streets, roads and squares pollution;	The systemic watering of the streets and squares in summer hot days and periodically washing conducting	200000			
	The permanent working with the representatives of the stationary sources exhausting gases regarding the usage of safe and advanced technologies	The analyze of self-monitoring data				
		Completion of gas provision to population	5000000			
Arrangement of new important green places	Green cover growing and renovation	Cutting of damaged trees on the city territory and replacement of them by seedlings	3000			
Reduction of air pollution with dust from solid materials	Prevention of wastes and leaves burning	Building of new gardens and parks	150 000			
		Informing the population about leaves and wastes burning harmful effects	2000			
		Promotion of leaves and wastes composting	2000			
Air quality level monitoring	Development of air quality improvement monitoring system	Isolation of building waste from the streets and control on waste removal	1000			
		Population informing about their rights regarding clean air	500			
		Spreading the information (TV and radio programs, newspapers publications) about the air quality	500			
The population awareness rising about the air quality level in the city	Development of information system of atmospheric air quality and management for population.	Establishment of air quality improvement monitoring centers	5000			
		Provision of observing centers with relevant equipment	5000			

მწვანე ქალაქი

მზამნი		ამოცანა	ღონისძიება	თანხა	მილიანი დარიცხვები	შემსრულებელი	დრო
თანამედროვე ლანდშაფტურ- არქიტექტურული იერსახის შექმნა და არსებული გაუმჯობესება	ახალი მწვანე ობიექტები მშენებლობა	მწვანე მშენებლობის წერტილით უზრუნველყოფა	დენდროლოგიური პროექტების შემუშავება ქალაქის ცალკეული უბნებისათვის		120000 ლარი	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის საკრებულო, გამგონა და არასამთავრობო ორგანიზაცია- "ისი საქართველო"	
			ქალაქის შემოსავლიანი ტერიტორიებზე მწვანე საფარიის შექმნა	24 000			
მწვანე ობიექტების დამოწმების გაუმჯობესება და მართვის გაუმჯობესება	მწვანე ობიექტების მოვლადაპროდუქცია	ეროვნული და მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი მნიშვნელობის გამწვანების სფეროს მუშაკების პროფესიული კვალიფიკაციის ამაღლება	მდინარე ჩხარის სანაპიროს და ქარდავზე ზოლებზე მეცხარეების დარგვა-გამწვანება	30 000			
			მწვანე ობიექტებზე სისუფთავის უზრუნველყოფის ნაგვის ურუნების დამუშავება	4 500			
ახალი მნიშვნელოვანი მწვანე ობიექტების მოწყობა	ახალი მწვანე პარკის მოწყობა	ეროვნული და მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი მნიშვნელობის გამწვანების სფეროს მუშაკების პროფესიული კვალიფიკაციის ამაღლება	არსებული სკვერების განახლება	8 000			
			ეროვნული და მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი მნიშვნელობის გამწვანების სფეროს მუშაკების პროფესიული კვალიფიკაციის ამაღლება	8 000			
მწვანე ობიექტების სარწყავი სისტემების შექმნა და გაუმჯობესება	მწვანე ობიექტების მოწყობა	ეროვნული და მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი მნიშვნელობის გამწვანების სფეროს მუშაკების პროფესიული კვალიფიკაციის ამაღლება	გამწვანების სფეროს მუშაკების პროფესიული დონის ამაღლება ტრენინგ-სემინარების ჩატარება და მეთოდური რეკომენდაციების შემუშავება				
			მწვანე ობიექტების მოწყობა	35 000			

Strategic program – Green Town

Goal	Task	Activities	Amount	Total Cost	Implementer	Period
Creation of modern landscape and architecture image of the city	The creation of new green spaces	Dendrologic project development for the separate parts of the city		120000 GEL	The Board of Terjola Municipality/NGO "AISI SAKARTVELO"	Annual Program from 2011
	Provision of green spaces with seedlings	Green cover creation in the territory of the city entrance	24,000			
Expansion of the green spaces and management improvement	Foster the green spaces	Planting and refreshing of plants in the banks and wind-protective zones	30,000			
	The green cover creation for erosion and landslide risky places	Arrangement of urns in green spaces for the maintaining of cleanness	4,500			
Arrangement of the new green spaces	Professional up-grading of planting services staff	Renovation of existed city gardens	8,000			
Arrangement and expansion of watering systems for green spaces	Creation of new Green Park	The green cover creation for erosion and landslide risky places. It is necessary elaboration of relevant plan and seedlings planting;	8,000			
The green cover creation for erosion and landslide risky places in the vicinity of Sapovnela and other parts of the municipality	The green cover improvement in whole territory of municipality	The professional up-grading of planting services staff, training and seminars conducting and elaborating of methodological recommendations				
		Establishment and equipment of the independent services and personnel up-grading	35,000			

გარემოს მინიმალური დაბინძურება

მიზანი	ამოცანა	ღონისძიება	თანხა	მთლიანი ღირებულება	შემსუქებელი	დრო
ნარჩენების შეგროვებისა და გატანის სრულყოფა	მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის დასუფთავების ეფექტურობის ამაღლება	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული ფაქტობრივი ნარჩენების ნაკადის შესწავლა შემადგენლობის დარღვევების დაზუსტებით	3000	375 000	თერჯოლის მუნიციპალიტეტის საკრებულო, გაბეჭობა და არასამთავრობო ორგანიზაცია – "აისი საქართველო"	2011 წლიდან
		ნავაგრაიში მანქანების მძრაობის ოპტიმიზირებული გზების შემუშავება	1000			
ნარჩენების უქტილობისა	დასუფთავების პარკის განახლება	მუშების უზრუნველყოფა შესაბამისი ტანაცემლითა და სამუშაო მოწყობილობებით	3000			
		სპეციალური დანიშნულების მანქანების შეძენა (დასუფთავების ნაკადები, ქუჩის ჩამოვარდნილი და თოვლის აძლავები მანქანები და კონტეინერები)	300 000			
	ნარჩენებისა და ნაგავის შეგროვების უზრუნველყოფა სპეციალური საშუალებებით	მუნიციპალიტეტის უზრუნველყოფა კონტეინერებით, ურნების დადგმა ქუჩებში	7500			
		ადმინისტრაციული სახეობების გამკაცრება ქალაქის ტერიტორიაზე ნარჩენების დაყრდნობის				
		დასუფთავების დღეების დაწესება, კონკურსის გამოცხადება დეკლარაციის საუკეთესო სუფთა ქუჩის ნარჩენების შეგროვებისა და გატანის შესახებ განმარტებითი სამუშაოების ჩატარება	1000			
		ნარჩენების დიფერენცირებულ შეგროვების პრობლემა, ეკონომიკური ბერკეტების შემუშავება ნარჩენების რაოდენობის შემცირებისთვის	15000			
		ნარჩენების დიფერენცირებულ შეგროვების პრობლემა, ეკონომიკური ბერკეტების შემუშავება ნარჩენების რაოდენობის შემცირებისთვის	1000			
		ეკონომიკური ბერკეტების შემუშავება ნარჩენების რაოდენობის შემცირებისთვის	1000			
		მეორად ნედლეულზე ორიენტირებული წარმოების შემცირების პრობლემა და წახალისება	1000			
		მაკულატურის, მინისტარის და პოლიმერული ნარჩენების მიმღები პუნქტის ორგანიზების ხელშეწყობა				
		მოსახლეობის გათვითცნობიერების ამაღლება, ნარჩენების დიფერენცირებული შეგროვების საკითხებზე	1000			
		ქალაქის ნაგავსაყრდელის შემოღობვა, სადრენაჟო სისტემის მოწყობა და დამტკეპნი ტექნიკით უზრუნველყოფა	50 000			
		ხეების დარგვის ორგანიზება ნაგავსაყრდელის გარშემო	4000			

Strategic program – Zero Waste

Goal	Task	Activities	Amount	Total Cost	Implementer	Period
Improvement of waste collection and removal	Cleanout efficiency rising on the municipality territory	The study identifying of waste flow and composition in the territory of Terjola Municipality	3000	375,000	The Board of Terjola Municipality NGO "AISI SAKARTVELO"	From 2011
		Elaboration of the optimal plan for the movement of the garbage vehicle in the territory of Terjola Municipality	1000			
Utilization of the waste	Cleanout car park renovation	Provision of the workers with appropriate uniforms and equipment	3000			
		Purchasing of the vehicle-the closed type garbage track, street washing-out cars, snow cleaning and container holders	300,000			
Arrangement of the modern dumps	The waste and garbage collection provision with necessary equipment	Provision of municipality with containers; urns placement	7500			
		Make the administrative sanction stricter for waste placement on the streets of municipality				
	Prohibition of illegal dumps	Arrangements of cleaning days and announcement of the contest under the slogan "A Clean Yard"	1000			
		Conducting of explanatory works regarding waste collections and removal	15000			
		Conducting the trainings and seminars for the municipality staff of public services and amenities about waste management and modern practices	1500			
		Spread the information about the waste separation;	1000			
		elaboration of economic instruments for the waste reduction	1000			
		Propagate and stimulate the industry focused on secondary raw materials production	1000			
		Support to paper, glass tare and polymer waste collection centers arrangements				
		Population awareness rising regarding the waste separate collection issues	1000			
		Fencing the city dump, drain conduit and pressing equipment provision	50,000			
		Organizing the trees planting around the dump	4000			

სტრატეგიული პროგრამა – მაღალი ეკოლოგიური თვითშეგნება

მაჩვენებელი	აღნიშვნა	თანხა	გადახდა	იხილეთ	თარიღი
მოსახლეობის ეკოლოგიური განათლების ამაღლება	ეკოლოგიური გარემოსდაცვითი საინფორმაციო კომპიუტერული ლიტერატურის გავრცელება	15 000	44 000 ლარი		თერეზოლის მუნიციპალიტეტის საკრებულო, გამგეობა და არასამთავრობო ორგანიზაციები – "აიხი სისი საქართველო"
	ეკოლოგიის მუშაობის მომზადება გარემოსდაცვითი პროგრამებში	5 000			
	ეკოლოგიურ საკითხებში ახალგაზრდების გატყეფებისთვის ამაღლება, ეკოპროექტების და წიგნების შექმნა სასწავლო დაწესებულებებში ეკოლოგიური მუშაობისთვის	6 000			
	ეკოლოგიური და გარემოსდაცვითი პუბლიკაციების გავრცელება	2 000			
	ეკოლოგიური მუშაობის შედეგების და მათი ისტორიული ზეგნების მუშაობის შესახებ	5 000			
	ადგილობრივი გარემოსდაცვითი აქტივების ჩატარება, გაშენების დღეების ჩატარება, ადგილობრივი და საერთაშორისო მნიშვნელობის დღეების დაწესების შესახებ	7 000			
	გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გავრცელება	2 000			
	გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გავრცელება	2000			
	გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გავრცელება				

6 Strategic program – High-ecological self-consciousness

Goal	Task	Activities	Amount	Total cost	Implementer	Period
The population ecological awareness rising	Spreading the environmental information	Eco center creation, informative literature publishing	15,000	44 000 ლPaIII	The Board of Terjola Municipality/NGO "AISI" SAKARTVELO"	from 2011
	The mass media role increasing in ecological awareness rising	Preparation of educational workers in environmental programs	5,000			
		The youth ecological awareness rising, creation of eco clubs, circles in educational institutions; conducting of eco olympic games, contests and tours	6,000			
	Support to and collaboration with the non-governmental organizations focusing on environmental and ecological education issues					
	Provision of environmental information availability	Spreading of ecological and environmental publication	2,000			
		Elaboration of eco tourism guide and including the historical natural monuments	5,000			
		Conducting of the local environmental actions, gardening days; decision making regarding the establishment of the local and international days	7,000			
		Aarhus Convention implementation support; population information availability	2,000			
	Support to and encouragement of population to participate in the environmental activities	Conducting the exhibitions and contests on environmental issues	2000			

არასამთავრობო სექტორში გარემოსდაცვითი ეკოლოგიური სტრუქტურის ჩამოყალიბება

უფლები	ამენა	აღნიშვნა	ფასი	ფინანსური ღირებულება	შენიშვნა	თარიღი
კომპიუტერული ტექნიკის აღჭურვილობა	არასამთავრობო სექტორის გაეროს და გაეროსთან დაკავშირებული ორგანიზაციების დახმარებით	500	500	500	2011 წლის	
	და	500	500	500	2011 წლის	
	და	500	500	500	2011 წლის	
	და	500	500	500	2011 წლის	
	და	500	500	500	2011 წლის	

7- Establishing an environmental and ecological protection structure in NGO sector

Goal	Task	Activities	Amount	Total Cost	Implementer	Period
Ecological Situation Improvement	Make non-governmental organizations more active and support to environmental non-governmental organizations establishment;	Conducting the trainings on environmental issues	500	4500GEL	Terjola Municipality. The Board, NGO "AISI SAQARTVELO"	from 2011
		Participation in the trainings and contests	500			
	Spreading the information in mass media					
	Raise and put the environmental problems	Publishing the brochures and booklets and spreading among the population	500			
	Involvement the interested persons in environmental issues solving	Potential investors attraction, conducting the presentations and study the in the field	1000			
		Collection the digital version of photo materials illustrating eco problems and photo catalogue creation	2000			

